

TULEVAISUUS- BAROMETRI 2021

Mikko Dufva, Christopher Rowley ja Katri Vataja

Tulevaisuusbarometri pohjautuu kansalaiskyselyyn, joka toteutettiin tammikuussa 2021. Kyselyn avulla selvitettiin suomalaisten suhtautumista tulevaisuuteen sekä tulevaisuuden kehityssuuntiin vaikuttamiseen. Tässä yhteydessä tulevaisuudella tarkoitetaan noin 10–20 vuoden aikajänteellä tapahtuvia asioita.

Sitran tilaaman kyselyn toteutti Kantar TNS Oy. Tutkimukseen osallistui 3 821 vastaajaa, ja internetpaneelin kerätty aineisto edustaa kattavasti 15–84-vuotiaita mannersuomalaisia. Tulosten luottamusväli on kokonaistuloksen osalta +/- 1,6 prosenttiyksikköä.

Kaavioissa esitettyjen prosenttiosuuksien summat saattavat olla paikoitellen 99 tai 101 pyöristyksistä johtuen.

Kysymykset ja vastausvaihtoehdot löytyvät tämän selvityksen liitteestä. Koko aineisto on saatavilla Sitran verkkosivuilta (sitra.fi).

© Sitra 2021

Sitran selvityksiä 184

Tulevaisuusbarometri 2021

Kirjoittajat: Mikko Dufva, Christopher Rowley ja Katri Vataja
Toimitussihteerit: Taru Keltanen ja Anna Solovjew-Wartiovaara
Kannen kuva: Minna Hemmilä
Taitto: Meri-Kukka Okkonen, PunaMusta Oy

ISBN 978-952-347-219-8 (nid.)
ISBN 978-952-347-220-4 (PDF) www.sitra.fi
ISSN 1796-7104 (nid.)
ISSN 1796-7112 (PDF) www.sitra.fi

PunaMusta Oy, 2021

SITRAN SELVITYKSIÄ -sarjassa julkaistaan Sitran tulevaisuustyön ja kokeilujen tuloksia.

Sitran selvityksiä 184

Tulevaisuusbarometri 2021

Maaliskuu 2021

Sisällys

Esipuhe	2
Tiivistelmä	3
Sammanfattning	4
Executive Summary	5
Johdanto	6
1 Mitä suomalaiset ajattelevat tulevaisuudesta?	8
Vaikutusmahdollisuuksiin uskovat etenkin nuoret ja korkeasti koulutetut	9
Toimeentulo näkyy suhtautumisessa tulevaisuuteen	10
Suhtautuminen tulevaisuuteen on pysynyt samana koronasta huolimatta	11
Useampi näkee tulevaisuuden parempana kuin huonompana	13
Asuinkunnan asukasmäärän muutos vaikuttaa tulevaisuusnäkemysiin	14
2 Mikä suomalaisille on tärkeää tulevaisuudessa?	16
Hyvinvointivaltio, työllisyys ja ympäristö tärkeitä	16
Kuntavaalien äänestyspäätöksessä korostuvat talouskysymykset	17
Toivottavaa tulevaisuutta kuvataan tasa-arvoiseksi ja turvalliseksi	18
3 Miten tulevaisuuteen suhtaudutaan eri puolilla Suomea?	21
Tulevaisuusintoa eniten Päijät- ja Kanta-Hämeessä sekä Pohjanmaalla	21
Alueen tulevaisuus positiivisin Pirkanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla	23
Erlaiset asiat koetaan tärkeiksi eri maakunnissa	24
Tulevaisuus kiinnostaa niin kaupungeissa kuin maaseudulla	26
4 Miten megatrendit tunnetaan ja voiko niihin vaikuttaa?	27
Megatrendien vaikutus omaan elämään jakaa suomalaisia	27
Vaikutusmahdollisuudet koetaan vähäisiksi	28
Ekologiseen jälleenrakennukseen koetaan voitavan vaikuttaa	29
Näkemys ekologisesta jälleenrakennuksesta jakaa vastaajia	29
Suomen eri alueilla melko yhtenäiset näkemykset megatrendeistä	30
Megatrendit tarjoavat pohjan tulevaisuuskeskustelulle	31
Lopuksi: Kiinnostuksesta tulevaisuuden tekemiseen	32
Lähteet	34
Liite	35
Kirjoittajista	40

Esipuhe

Tulevaisuusbarometrissä on tutkittu kansalaisten näkemyksiä ja odotuksia tulevaisuudesta. Vuoden 2021 alussa toteutettu kansalaisyksely tehtiin nyt toista kertaa, mikä mahdollistaa vertailun eduskuntavaalien alla, keväällä 2019 julkaistuihin tuloksiin. Vaikka isot tulevaisuuteen vaikuttavat kehityskulut muuttuvat hitaasti, on kahdessa vuodessa ehtinyt tapahtua paljon niin ekologisen kestävyyskriisin, demokratian kehityksen, teknologian, väestön kuin talouden saralla, koronaviruspandemiasta puhumattakaan. Siksi nyt oli kiinnostavaa selvittää, mitä kansalaiset tulevaisuudesta ajattelevat ja onko suhtautumisessa tulevaisuuteen tapahtunut muutoksia. Vuoden 2021 Tulevaisuusbarometri tarjoaa koko väestöä edustavien tulosten lisäksi myös aiempaa kattavampaa tietoa siitä, mitä eri alueilla Suomessa ajatellaan tulevaisuudesta.

Sitran ennakkointitoiminnossa teemme työtä sen eteen, että Suomessa tunnetaan tulevaisuuden mahdolliset kehityssuunnat, erilaisista tulevaisuuksista keskustellaan laajasti ja tulevaisuustiedon pohjalta myös toimitaan. Tulevaisuusbarometri tuottaa arvokasta tietoa myös meille ennakkointityömme kehittämiseksi. Tulokset kertovat, että kansalaiset tuntevat megatrendit jo kohtuullisesti, mutta tulevaisuustiedolle on edelleen tarvetta. Tulokset tuovat esiin tarpeen vahvistaa tulevaisuustiedon hyödyntämistä ja ihmisten kokemaa toimijuutta tulevaisuuden rakentamisen suhteen.

Tulevaisuusbarometrin myötä haluamme nostaa tulevaisuusnäkökulmia ja pitkän aikavälin kehityskulkuja erityisesti kuntavaalien yhteydessä käytävään keskusteluun. Vaalikeskusteluissa korostuvat ihmisten arkea lähellä olevat asiat, tyypillisesti työn, toimeentulon ja terveydenhuollon kysymykset. Lyhyt aikaväli painottuu helposti pitkän aikajänteen kustannuksella. Tulevaisuus ei kuitenkaan tapahdu kansalaisista ja kuntalaisista irrallaan, ja ratkaisuja megatrendien esiin nostamiin haasteisiin tarvitaan kaikilta.

Tulevaisuusbarometri herättää pohtimaan, miten kunnat ja kuntalaiset voivat vaikuttaa jo tämän päivän valinnoilla ja päätöksillä siihen, millaiseksi meidän ja seuraavien sukupolvien tulevaisuus rakennetaan. Toivomme, että voimme virkistää barometrin avulla tulevaisuudesta käytävää keskustelua sekä laajentaa keskustelijoiden joukkoa.

Katri Vataja

Ennakkointi- ja strategiajohtaja

Sitra

Tiivistelmä

Tulevaisuusbarometri 2021 on Sitran teettämä kyselytutkimus, jossa tutkittiin 15–84-vuotiaiden mannersuomalaisten näkemyksiä tulevaisuudesta: miten ihmiset eri puolilla Suomea suhtautuvat tulevaisuuteen, pystyykö siihen vastaajien mielestä vaikuttamaan, miten korona-vuosi on vaikuttanut tulevaisuusnäkyymiin ja mikä suomalaisille on tärkeää tulevaisuuden kannalta? Kyselyyn vastasi 3 800 henkilöä eri puolilta Suomea. Suuren vastaajajoukon vuoksi kyselystä saatiin ensimmäistä kertaa maakuntakohtaisesti edustavia tuloksia. Tulevaisuusbarometri toteutettiin ensimmäisen kerran vuonna 2019.

Tulevaisuus kiinnostaa kaikkialla Suomessa ja yleinen näkemys on, että siihen voi vaikuttaa. Vaikutusmahdollisuuksiin uskovat erityisesti nuoret ja korkeasti koulutetut. Kokemus omasta toimeentulosta heijastuu suhtautumiseen selvästi: he, jotka kokevat joutuvansa tinkimään kaikesta, näkevät tulevaisuuden synkempänä ja omat vaikutusmahdollisuutensa heikompiina kuin he, jotka kokevat tulevaisuutensa hyvin toimeen.

Puolet suomalaisista kokee tulevaisuuden välillä innostavana, välillä pelottavana. Neljäsosa odottaa tulevaisuutta innoissaan ja joka kymmenes näkee siinä paljon uhkakuvia. Muita enemmän tulevaisuutta innolla odottavia on Päijät-Hämeessä, Pohjanmaalla ja Kanta-Hämeessä, vähiten Pohjois-Savossa, Kainuussa ja Varsinais-Suomessa. Tulevaisuuteen liittyvät uhkakuvat pelottavat eniten Etelä-Pohjanmaalla.

Suhtautuminen tulevaisuuteen on pysynyt samana koronasta huolimatta. Kiinnostus tulevaisuuteen ja näkemykset vaikutusmahdollisuuksista ovat miltei samalla tasolla kuin vuonna 2019. Kaksi kolmasosaa suomalaisista kuitenkin arvioi koronalla olleen vaikutusta omaan näkemykseen tulevaisuudesta.

Näkemykset siitä, onko Suomen tai oman asuinkunnan tulevaisuus parempi vai huonompi jakavat suomalaisia. Hieman suurempi osa näkee kuitenkin tulevaisuuden nykyhetkeä parempana. Oman asuinkunnan tulevaisuus arvioidaan huonoimmaksi Etelä-Savossa, Etelä-Karjalassa, Kainuussa, Satakunnassa, Pohjois-Savossa ja Kymenlaaksossa. Parhaimmaksi tulevaisuus arvioidaan Pirkanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla. Näkemyksiin asuinkunnan tulevaisuudesta vaikuttaa erityisesti odotettu asukasmäärän muutos.

Megatrendit ovat tuttuja noin kahdelle kolmasosalle suomalaisista. Niiden vaikutukset omaan elämään ja toisaalta omat vaikutusmahdollisuudet niiden kuvaamiin kehityskulkuihin arvioidaan melko vähäisiksi. Sitran megatrendien kuvaukset vastaavat varsin hyvin suomalaisien näkemyksiä tulevaisuuden kehityskuluista.

Hyvinvointivaltio, työllisyys ja ympäristö ovat suomalaisille tärkeitä. Hieman suurempi osa vastanneista pitää talouteen liittyviä teemoja tärkeämpinä kuin ilmastonmuutoksen hillintää tai luontokadon pysäyttämistä. Talouskysymykset korostuvat erityisesti kuntavaalien äänestyspäätöksissä.

Suomelle ja omalle asuinkunnalle suomalaiset toivovat ennen kaikkea tasa-arvoista ja turvallista tulevaisuutta.

Sammanfattning

Framtidsbarometern 2021 är en enkätundersökning som Sitra låtit göra, där man undersökte 15–84-åringarnas syn på framtiden: hur förhåller sig människor på olika håll i Finland till framtiden, anser respondenterna att de kan påverka framtiden, hur har coronaåret påverkat framtidsutsikterna, och vad är viktigt för finländarna med tanke på framtiden? Enkäten besvarades av 3 800 personer från olika delar av Finland. Tack vare det stora antalet respondenter fick enkäten för första gången representativa resultat för varje landskap. Framtidsbarometern genomfördes första gången 2019.

Framtiden intresserar överallt i Finland och den allmänna uppfattningen är att man kan påverka den. Särskilt unga och högt utbildade tror på påverkningsmöjligheterna. Den egna utkomsten återspeglas tydligt i inställningen: de som upplever att de blir tvungna att pruta på allt ser framtiden som mörkare och de egna påverkningsmöjligheterna som sämre än de som upplever att de klarar sig bra.

Hälften av finländarna upplever att framtiden är inspirerande och ibland skrämmande. En fjärdedel ser fram emot framtiden och var tionde ser många hotbilder. De landskap där majoriteten ser fram emot framtiden är Päijänne-Tavastland, Österbotten och Egentliga Tavastland. De landskap där man minst ser fram emot framtiden är Norra Savolax, Kajanaland och Egentliga Finland. Hotbilderna med anknytning till framtiden skrämmer mest i Södra Österbotten.

Inställningen till framtiden har hållits oförändrad trots coronasituationen. Intresset för framtiden och synpunkterna på påverkningsmöjligheterna ligger på nästan samma nivå som 2019. Två tredjedelar av finländarna bedömde dock att coronaviruset påverkat deras egen syn på framtiden.

Uppfattningarna om huruvida Finlands eller den egna hemkommunens framtid är bättre eller sämre delar finländarna. En något större andel anser dock att framtiden är bättre än nuet. Den egna hemkommunens framtid bedöms vara sämst i Södra Savolax, Södra Karelen, Kajanaland, Satakunta, Norra Savolax och Kymmendalen. Framtiden bedöms vara bäst i Birkaland och i viss mån även i Helsingfors–Nyländ. Uppfattningarna om hemkommunens framtid påverkas i synnerhet av den förväntade förändringen i invånarantalet.

Megatrender är bekanta för cirka två tredjedelar av finländarna. Deras konsekvenser för det egna livet respektive de egna påverkningsmöjligheterna för de utvecklingsförlopp de beskriver bedöms vara ganska små. Sitras beskrivningar av megatrender motsvarar mycket väl finländarnas syn på framtidens utvecklingsförlopp.

Välfärdsstaten, sysselsättningen och miljön är viktiga för finländarna. En något större del av respondenterna anser att ekonomiska teman är viktigare än att stävja klimatförändringen eller stoppa förlusten av biologisk mångfald. Ekonomiska frågor framhävs särskilt i hur man väljer att rösta i kommunalvalet. För Finland och den egna hemkommunen önskar finländarna framför allt en jämlik och trygg framtid.

Executive Summary

The Futures Barometer 2021 is a survey commissioned by Sitra that asked Finns aged 15 to 84 about their views on the future: How do people in different parts of Finland think about the future, do the respondents feel like they are able to influence it, how has the year of the coronavirus affected their prospects for the future and what do Finns consider important when it comes to the future? Altogether 3,800 people from different parts of Finland responded to the survey. Due to the large number of respondents, for the first time ever the survey produced results that were representative of each region. The Futures Barometer was first carried out in 2019.

People everywhere in Finland are interested in the future, and the general view is that it is possible to influence it. This is particularly so among youth and highly educated people. People's experience of their livelihoods is clearly reflected in their attitudes: people who feel that they struggle to make ends meet see the future as darker and their opportunities to influence it weaker than those who feel that their livelihoods are relatively secure.

Half of Finns surveyed feel that the future is sometimes exciting, sometimes frightening. A quarter look forward to the future with enthusiasm, while one in ten perceive many threats in it. People who anticipate the future positively more than anywhere else in the country were in Päijät-Häme, Ostrobothnia and Kanta Häme, while those who look forward to it the least were in North Savo, Kainuu and Southwest Finland. Those most worried about future potential threats were in Southern Ostrobothnia.

Attitudes to the future have remained the same despite corona. Interest in it and views on the scope for influencing it are almost at the same level as in 2019. However, two-thirds of Finns considered that corona had had an effect on their own view of the future.

Finns are divided on whether the future of Finland or their own municipality is better. However, a slightly larger proportion thinks that the future will be better than the present. The future of people's own local municipality is assessed to be the worst in South Savo, South Karelia, Kainuu, Satakunta, North Savo and Kymenlaakso. The highest expectations for the future were from respondents in Pirkanmaa and to some extent in Helsinki-Uusimaa. Views on the future of the respondent's own municipality are particularly affected by the anticipated changes in numbers of residents.

About two-thirds of Finns are aware of megatrends. Their impacts on the respondents' lives and, on the other hand, respondents' chances of influencing such trends were reckoned to be rather minor. The descriptions of Sitra's megatrends correspond fairly well to the views of Finns when it comes to future developments.

The welfare state, employment and the environment are important for Finns. A slightly larger number of respondents consider economic themes to be more important than mitigating climate change or stopping the loss of nature. Economic issues are particularly highlighted in voting in municipal elections. Finns hope for an equal and safe future first and foremost for Finland and their own local municipality.

Johdanto

Vuosi 2020 jää monelle varmasti mieleen. Koronapandemia vaikutti päivittäiseen elämäämme ja haastoi samalla käsityksiämme siitä, mitä kaikkea tulevaisuudessa voi tapahtua. Vaikka maailmanlaajuisen pandemian uhka oli ollut tiedossa jo pitkään, se ei ollut osa useimpien tulevaisuusnäky- miä, vaan yllätti monet laaja-alaisilla vaiku- tuksillaan.

Monista tuntuu siltä, että yllättävät tapahtumat ovat muutenkin yleistyneet viime aikoina. Ne ovat saaneet monet pohti- maan, palataanko koronan jälkeen normaaliin, löytyykö uusi normaali vai pitäisikö koko normaalin käsite unohtaa nykyhetkeä ja lähitulevaisuutta kuvatessa. Tulevaisuu- dentutkijat puhuvat siitä, että olemme siirtyneet postnormaaliin aikaan, jossa maailma koetaan yhä monimutkaisemmaksi, ristiriitaisemmaksi ja jopa kaoottiseksi (Sardar 2010). Yllätykset, epäjatkuvuudet ja jännitteet yleistyvät ja normaalin käsite liudentuu hyödyttömäksi.

Miten koronapandemia - ja tämä yllätys- ten aika laajemmin - ovat sitten vaikuttaneet ihmisten näkemyksiin tulevaisuudesta? Mitä suomalaiset ajattelevat tulevaisuuksista tai megatrendeistä eli meneillään olevista suurista muutoksista? Mikä koetaan tärkeäksi tulevaisuuden kannalta? Näitä kysy- myksiä selvitetään Tulevaisuusbarometrissa 2021.

Megatrendit antavat kokonais kuvan muutoksesta

Tulevaisuus voidaan ymmärtää monella tavalla: Onko silloin kyseessä ensi viikko vai seuraava vuosisata? Oma, asuinkunnan, Suomen vai maailman tulevaisuus? Keskity- täänkö talouteen, teknologiaan, ympäris-

töön, yhteiskuntaan, kulttuuriin vai johonkin muuhun?

Tulevaisuusbarometrissa tarkoitamme tulevaisuudella 10–20 vuoden aikana tapah- tuvia asioita. Olemme kysyneet erikseen näkemyksiä vastaajan asuinkunnan ja Suo- men tulevaisuudesta. Yleistä tulevaisuusnä- kemystä käsittelevissä kysymyksissä vastaaja on saattanut ajatella myös omaa tulevaisuu- taan.

Kyselyä tehdessä olemme hyödyntäneet tammikuussa 2020 julkaistua megatrendisel- vitystä, jossa määriteltiin seuraavat viisi keskeistä muutoksen teemaa: ekologisella jälleenrakennuksella on kiire, väestö ikään- tyy ja monimuotoistuu, verkostomainen valta voimistuu, teknologia sulautuu kaik- keen ja talous etsii suuntaansa. Teemojen kautta tulevaisuutta voi tarkastella eri kan- teilta, sillä ne kuvaavat merkittävimpiä laajoja muutoksia ja niiden välisiä jännitteitä. Kysyimme, kuinka tuttuja megatrendit ovat ihmisille, kuinka paljon ne vaikuttavat omaan elämään, kuinka paljon uskoo itse voivansa vaikuttaa niihin ja kuinka hyvin niissä kuvatut kehityskulut vastaavat omaa näkemystä kehityksestä.

Tulokset saatavilla myös maakuntien tasolla

Julkaisimme ensimmäisen Tulevaisuusbaro- metrin vuonna 2019. Olemme säilyttäneet yleistä tulevaisuusasennetta selvittävät kysymykset samoina, jotta voimme vertailla muutoksia suhtautumisessa tulevaisuuteen. Muut kysymykset ovat hieman muuttuneet, koska olemme halunneet hyödyntää vuonna 2020 julkaistuja kuvauksia megatrendeistä. Kolmen megatrendin sijaan kysymme viidestä ja uutena kysymyksenä selvittämme,

kuinka hyvin niiden kuvaukset vastaavat ihmisten omaa käsitystä muutoksesta.

Tulevaisuuteen voi suhtautua monella tavalla. Se voi pelottaa, innostaa, kiinnostaa tai tuntua kaukaiselta. Samoin omat ja muiden vaikutusmahdollisuudet voi nähdä monella tavalla. Ristiriitaisuuksien ja yllätysten ajassa on yhä tärkeämpää ymmärtää muiden näkemyksiä: minkä suhteen olemme samaa mieltä, miltä osin näkemykset eroavat? Mitkä ovat keskeisiä näkemyseroihin vaikuttavia tekijöitä? Tulevaisuusbarometri auttaa hahmottamaan näitä erilaisia näkemyksiä ja asenteita tulevaisuuden suhteen.

Tässä Tulevaisuusbarometrissa on tarkasteltu myös alueellisia eroja. Olemme kasvat-

taneet otoskokoa, jotta pääsemme paremmin käsiksi maakuntakohtaisiin tuloksiin.

Kysymme tulevaisuusnäkemyksiä asuinkunnan suhteen ja kuntavaalien äänestyspäätöksen kannalta tärkeitä asioita.

Aivan kaikkia tuloksia emme ottaneet mukaan tähän selvitykseen, vaan olemme valinneet mielestämme suomalaisten tulevaisuusasenteita parhaiten kuvaavat kysymykset ja vastaukset. Kaikki tulokset jaoteltuna eri muuttujien ja maakuntien suhteen, samoin kuin kyselytutkimuksen raakadatan, löydät [Sitran verkkosivuilta \(sitra.fi\)](http://sitran verkkosivuilta (sitra.fi)). Toivomme, että sekä tämä selvitys että Tulevaisuusbarometrin tulokset laajemmin virittävät keskustelua niin kuntien, alueiden kuin Suomen tulevaisuudesta.

1 Mitä suomalaiset ajattelevat tulevaisuudesta?

Lähes kaikki suomalaiset (89 %) pitävät tulevaisuutta kiinnostavana (kuva 1). Kiinnostus on laajaa sukupuolesta, ikäryhmästä ja asuinpaikasta riippumatta. Mitä korkeammin koulutettu on, sitä enemmän tulevaisuus näyttäisi kiinnostavan: tulevaisuus kiinnostaa akateemisesti koulutettuja enemmän (94 %) kuin peruskoulutuksen (86 %) tai muun koulutuksen (89 %) saaneita. Myös koettu toimeentulo vaikuttaa kiinnostukseen. Tulevaisuus kiinnostaa vähemmän niitä, jotka joutuvat tinkimään hankinnoistaan (84 %) kuin oman arvionsa mukaan hyvin toimeen tulevia (92 %).

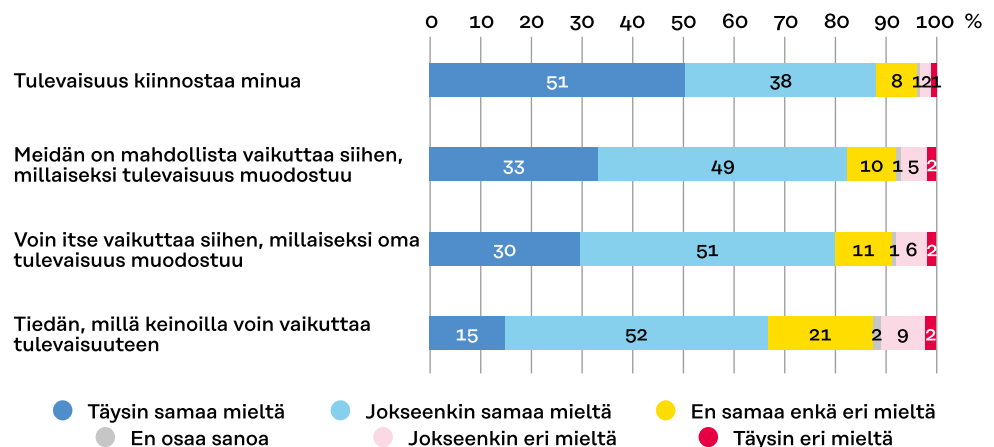
Kiinnostus tulevaisuutta kohtaan vaihtelee jonkin verran sen mukaan, mitä puoluetta äänestäisi, jos eduskuntavaalit järjestettäisiin nyt. Kiinnostuneimpia tulevaisuutta kohtaan ovat kokoomuksen (94 %), vihreiden (93 %) ja vasemmistoliiton (93 %) kannattajat, kun taas vähiten tulevaisuus kiinnostaa RKP:n kannattajia (73 %) ja heitä, jotka eivät äänestäisi (80 %).

Vaikka kiinnostus tulevaisuutta kohtaan on yleisesti ottaen suurta, on syytä pohtia,

kertovatko erot tulevaisuuskeskustelun eriytymisestä. Esimerkiksi Kansallinen ennakointi Suomessa 2020 -raportissa todetaan, että ”ennakointityö rajoittuu usein ennakointiasiantuntijoiden keskusteluun ja muiden osallistamiseen, ei avoimeen dialogiseen keskusteluun, jossa järjestelmän ulkopuolisten näkemykset tulisivat moniäänisesti mukaan” (Pouru ym. 2020, s. 66). Kiinnostaako tulevaisuus siis erityisesti heitä, jotka pääsevät helpommin mukaan tulevaisuuskeskusteluihin? Ja jos ei ole itse päässyt vaikuttamaan tulevaisuusnäkymiin, ne saatetaan kokea vieraiksi. Toisaalta voi olla, että arjen pyörteissä ei vain ole voimia pohtia tulevaa.

Laajaa kiinnostusta voi peilata myös keskusteluun päätöksenteon lyhytjänteisyydestä. Koska Tulevaisuusbarometrissa tulevaisuus määriteltiin asioiksi, joiden odotetaan tapahtuvan seuraavien 10–20 vuoden aikana, voidaan päätellä, että lyhytnäköisyys ei johdu ainakaan kiinnostuksen puutteesta. Suomalaisia kiinnostaa tulevaisuus myös pidemmällä aikavälillä.

Kuva 1. Suhtautuminen tulevaisuuteen

Vaikutusmahdollisuuksiin uskovat etenkin nuoret ja korkeasti koulutetut

Tulevaisuudentutkimuksessa ihmisten asennoitumista tulevaisuuteen on lähestytty muun muassa tulevaisuustietoisuuden (Ahvenharju ym. 2018, Ahvenharju ym. 2021) ja tulevaisuuslukutaidon (Miller 2018, Pouru & Wilenius 2018) käsitteiden kautta. Näissä molemmissa tarkastellaan yhtenä keskeisenä asiana ihmisen käsitystä omasta toimijuudestaan.

Toimijuudella tarkoitetaan käsityksiämme siitä, miten hyvin voimme vaikuttaa tulevaisuuteen ja miten ymmärrämme omien tekojemme vaikutuksen. Se pitää sisällään näkemyksen siitä, voiko tulevaisuuteen ylipäätään vaikuttaa, miten siihen voi vaikuttaa ja mikä oma rooli tulevaisuuteen vaikuttamisessa on (Ahvenharju ym. 2021). Tulevaisuuteen vaikuttamisessa yhdistyvät tulevaisuusajattelu ja muutoksen tekeminen (Dufva ym. 2021).

Tulevaisuusbarometrissä omaa toimijuutta tulevaisuuden suhteen tarkasteltiin kolmen väittämän kautta:

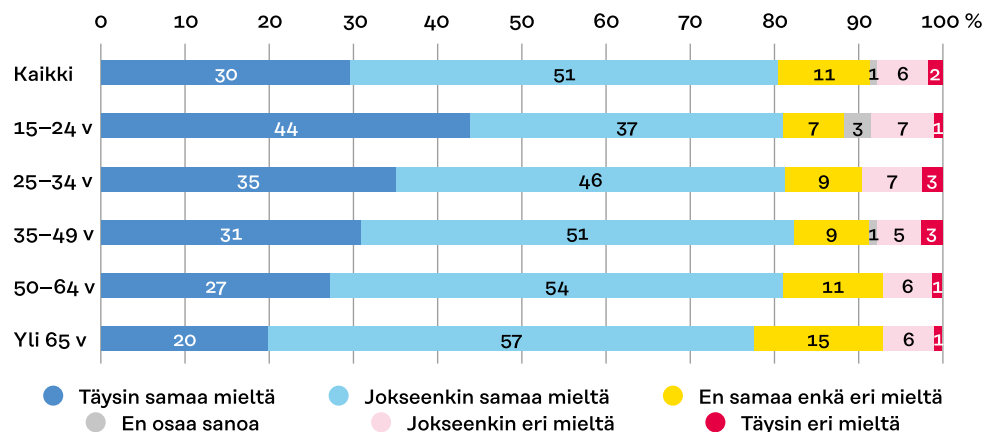
- Meidän on mahdollista vaikuttaa siihen, millaiseksi tulevaisuus muodostuu

- Voin itse vaikuttaa siihen, millaiseksi oma tulevaisuuteni muodostuu
- Tiedän, millä keinoilla voin vaikuttaa tulevaisuuteen

Usko yleisiin ja omiin vaikutusmahdollisuuksiin on suuri, sillä yli 80 prosenttia suomalaisista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä kahdesta ensimmäisestä väittämästä (kuva 1). Selvästi pienempi osuus, noin kaksi kolmesta arvioi tietävänsä, millä keinolla voi itse vaikuttaa tulevaisuuteen. Eri mieltä väittämistä oli vaikutusmahdollisuuksien suhteen noin 8 prosenttia ja keinojen suhteen 11 prosenttia vastaajista.

Ikäryhmien suhteen on nähtävissä eroja siinä, kuinka voimakkaasti uskoo tulevaisuuden vaikutusmahdollisuuksiin (kuva 2). Sekä yleisten että omien vaikutusmahdollisuuksien osalta niihin uskoo liki puolet 15–24-vuotiaista. Osuus laskee tasaisesti ja on yli 65-vuotiailla enää 26 prosenttia (yleiset vaikutusmahdollisuudet) ja 20 prosenttia (omat vaikutusmahdollisuudet). Kun mukaan ottaa väittämistä ”jokseenkin samaa mieltä” olevat, ei eroa enää ole. Suurempi osuus 15–24-vuotiaista (74 %) kuin yli 60-vuotiaista (60 %) uskoo kuitenkin tietävänsä keinot vaikuttaa tulevaisuuteen.

Kuva 2. Voin itse vaikuttaa siihen, millaiseksi oma tulevaisuus muodostuu

Samoin kuin kiinnostukseen tulevaisuutta kohtaan myös näkemyksiin vaikutusmahdollisuuksista vaikuttavat koulutus ja koettu toimeentulo. Akateemisesti koulutetut ja hyvin toimeentulevat uskovat vaikutusmahdollisuuksiin muita enemmän ja kokevat myös tietävänsä vaikutuskeinot keskimääräistä useammin. He, jotka joutuvat tinkimään lähes kaikesta, kokevat erityisesti omat vaikutusmahdollisuudet selvästi keskimääräistä alhaisempina: heistä 57 prosenttia on samaa mieltä ja 19 prosenttia eri mieltä väitteen kanssa.

RKP:n kannattajat ja äänestämättä jättävät uskovat vaikutusmahdollisuuksiin selvästi muita vähemmän. Selkein ero on omien vaikutusmahdollisuuksien suhteen: RKP:tä äänestävistä 56 prosenttia on samaa mieltä ja 26 prosenttia eri mieltä siitä, että voi itse vaikuttaa tulevaisuuteen. Keskimääräistä enemmän erityisesti omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa uskovat kokoomuksen ja vihreiden kannattajat, heistä myös keskimääräistä suurempi osa arvioi tietävänsä keinot vaikuttaa tulevaisuuteen.

Tulevaisuusbarometrissä vaikutusmahdollisuuksista on kysytty yleisellä tasolla: onko tulevaisuuteen vaikuttaminen ylipäänsä mahdollista ja millaisena näkee omat mahdollisuutensa vaikuttaa? Kun kysytään vaikuttamisesta tarkemmin, esimerkiksi

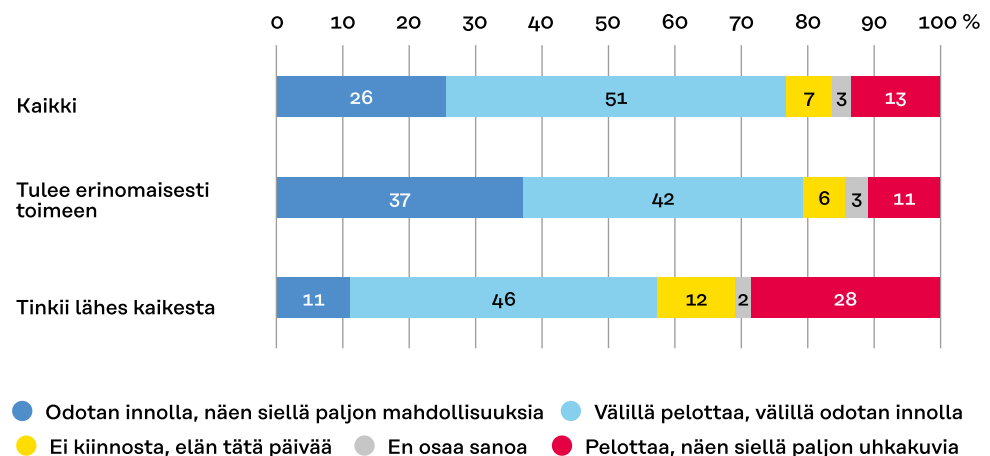
megatrendeihin liittyen, usko vaikutusmahdollisuuksiin on paljon vähäisempi.

Tuloksia voi verrata Ellun Kanojen [Rytmihäiriöbarometriin](#) (Ellun Kanat 2020b), joka kartoitti suomalaisten suhtautumista muuttuvaan maailmaan ja muutokseen. Lokakuussa 2020 julkaistuista tuloksista käy ilmi, että usko eri tahojen mahdollisuuksiin ja haluun ratkoa globaaleja ongelmia nähdään melko alhaisena: vähintään puolet vastaajista tunsu epäluottamusta kaikkia lueteltuja tahoja kohtaan. Eniten luotettiin YK:n, EU:n ja kansalaisjärjestöjen vaikutusmahdollisuuksiin. Samoin kuin Tulevaisuusbarometrissä myös Rytmihäiriöbarometrissä nuoret olivat optimistisimpia vaikutusmahdollisuuksien suhteen.

Toimeentulo näkyy suhtautumisessa tulevaisuuteen

Puolet suomalaisista kokee tulevaisuuden välillä innostavana, välillä pelottavana. Neljäsosa odottaa tulevaisuutta innoissaan ja 13 prosenttia näkee siihen liittyvän paljon uhkakuvia. Miehistä suurempi osa (31 %) kuin naisista (20 %) odottaa innolla tulevaisuutta. Innokkuus on muita suurempaa myös 15–34-vuotiaiden keskuudessa.

Kuva 3. Millaisena näet tulevaisuuden?

Myös tulevaisuusasenteeseen vaikuttaa koettu toimeentulo (kuva 3). 37 prosenttia erinomaisesti toimeen tulevista odottaa tulevaisuutta innolla, kun vastaava luku on vain 11 prosenttia heidän kesken, jotka joutuvat tinkimään lähes kaikesta. Vastavasti tulevaisuus pelottaa 28 prosenttia heistä, jotka tinkivät kaikesta, mutta vain 11 prosenttia erinomaisesti toimeentulevista.

Tulevaisuutta innolla odottavia on eniten Liike Nytin (48 %) kannattajissa ja vähiten vasemmistoliiton kannattajissa (13 %). Tulevaisuus pelottaa eniten perussuomalaisen (21 %) ja vasemmistoliiton (20 %) kannattajia.

Tulokset ovat osittain samansuuntaisia helmikuussa ja lokakuussa 2020 julkaistujen Rytmihäiriöbarometrien (Ellun Kanat 2020a, 2020b) kanssa. Myös niissä hyvin toimeentulevat suhtautuivat tulevaisuuteen selvästi optimistisemmin kuin heikommin toimeentulevat. Samoin muita suurempi osuus nuorista oli innostuneita muutoksesta, joskin heistä myös suurin osuus, noin puolet koki sen pelottavana. Kokonaisuudessaan asennoituminen tulevaisuuteen on Rytmihäiriöbarometrin tulosten valossa synkempi kuin mitä Tulevaisuusbarometrin tuloksista voisi päätellä, suurelta osin luultavasti kysytyjen kysymysten takia.

Myös [NayaDayan toteuttaman empatiakyselyn](#) tulokset ovat samansuuntaisia

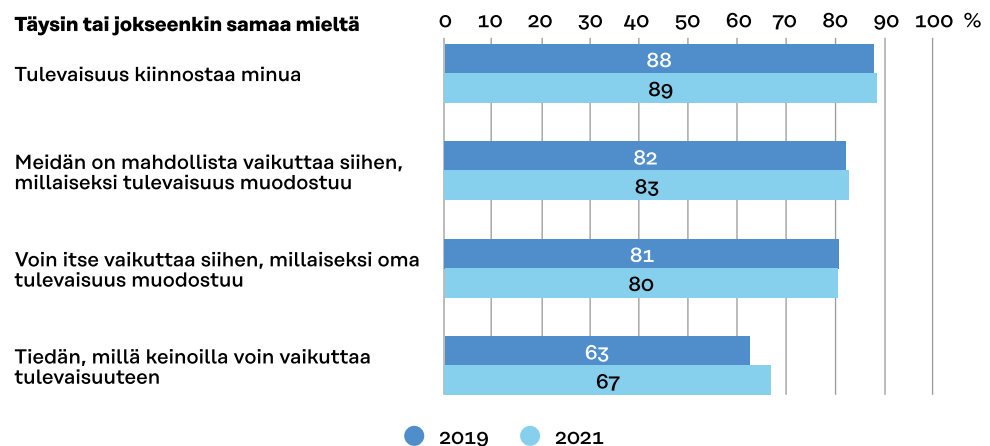
(NayaDaya 2020). Yleisimmiksi tunteiksi Suomen tulevaisuuden suhteen mainittiin pelko (23 %) ja kiinnostus (20 %). Suurempi osa naisista (28 %) kuin miehistä (19 %) pelkäsi tulevaisuutta. Positiivisia tunteita oli hieman enemmän (45 %) kuin negatiivisia (41 %).

Suhtautuminen tulevaisuuteen on pysynyt samana koronasta huolimatta

Edellisen Tulevaisuusbarometrin kysely toteutettiin tammikuussa 2019. Sen jälkeen on ehtinyt tapahtua paljon asioita, joiden voisi olettaa vaikuttavan ihmisten tulevaisuusasenteisiin, merkittävämpänä maailmanlaajuinen pandemia. Siihen nähden suomalaisten tulevaisuusasenteet ovat pysyneet todella samanlaisina (kuva 4). Tulevaisuus kiinnostaa edelleen suurinta osaa, ja vaikutusmahdollisuuksien suhteen ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Hieman suurempi osa kokee tietävänsä keinot, joilla vaikuttaa tulevaisuuteen (63 % vs. 67 %). Samoin hieman suurempi osa suomalaisista odottaa innolla tulevaisuutta (23 % vs. 26 %).

Muutoksia on kuitenkin havaittavissa muutamissa ihmisryhmissä. He, jotka joutuvat tinkimään lähes kaikesta, ovat aiempaa kiinnostuneempia tulevaisuudesta (75 % vs.

Kuva 4. Vertailu edelliseen Tulevaisuusbarometriin

80 %), mutta samaan aikaan heistä pienempi osa uskoo omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa (64 % vs. 57 %). Kasvanut kiinnostus näkyy myös siinä, millaisena näkee tulevaisuuden: suurempi osa odottaa tulevaisuutta innolla (7 % vs. 11 %) ja pienempää osaa tulevaisuus pelottaa (35 % vs. 28 %).

Vuoden 2019 Tulevaisuusbarometrissa yrittäjät erottuivat omaksi ryhmäkseen, koska he olivat selvästi muita kiinnostuneempia tulevaisuudesta ja uskoivat myös muita enemmän tulevaisuuteen vaikuttamiseen. Tämä ero ei näy enää tämänkertaisessa Tulevaisuusbarometrissa, vaan yrittäjien vastaukset ovat hyvin lähellä keskiarvoa. Kiinnostavaa on, että yrittäjien keskuudessa sekä tulevaisuutta innolla odottavien että sitä pelkäävien määrä on kasvanut.

Vaikka tulevaisuusnäkemykset ovat pysyneet keskimäärin samoina, on koronalla kuitenkin ollut vaikutusta niihin. Yli viidennes (21 %) arvioi, että korona on vaikuttanut paljon omaan näkemykseen tulevaisuudesta. Lähes puolet (46 %) arvioi koronan vaikuttaneen jonkin verran. Vain 8 % on sitä mieltä, ettei korona ole vaikuttanut lainkaan omaan näkemykseensä tulevaisuudesta.

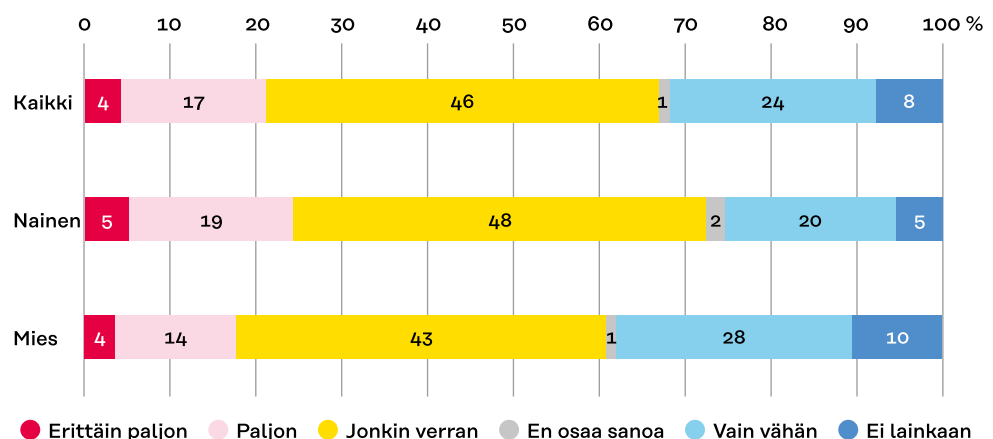
Suurempi osuus naisista (24 %) kuin miehistä (18 %) kokee, että korona on vaikuttanut omaan näkemykseen paljon (kuva 5). Koettu toimeentulo näkyy myös näissä tuloksissa, keskimääräistä suurempi

osuus heikoiten toimeentulevista (32 %) kokee koronan vaikuttaneen tulevaisuusnäkemykseen paljon.

Korona on siis vaikuttanut ainakin jonkin verran suomalaisten enemmistön näkemyksiin tulevaisuudesta. Tämä on ymmärrettävää, sillä pandemialla on ollut merkittäviä vaikutuksia ihmisten elämään jona nyt ja hyvin todennäköisesti myös jatkossa. Arvioita pidemmän aikavälin vaikutuksista on esitetty esimerkiksi Megatrendit koronan valossa -selvityksessä (Dufva ym. 2020). Tutkimustuloksia ja tutkimukseen perustuvia näkemyksiä koronakriisin vaikutuksista kootaan säännöllisesti yhteen [valtioneuvoston kanslian COVID-19 -tutkimuskatsauksiin](#).

Jos korona on vaikuttanut näkemyksiin tulevaisuudesta, miksi se ei näy juurikaan muutoksena vastauksissa tulevaisuuden kiinnostavuuteen tai vaikutusmahdollisuuksiin? Eikö koronakriisi olekaan sytyttänyt innostusta pohtia tulevaa tai korostanut pidemmän aikavälin tarkastelun tarvetta? Kiinnostavuuden suhteen yksi mahdollinen selitys on, että koska tulevaisuus kiinnosti jo ennen koronakriisiä miltei kaikkia suomalaisia, koronakriisi on vain vahvistanut jo olemassa olevaa kiinnostusta. Tulosten perusteella voi päätellä ainakin sen, ettei korona ole romahduttanut kiinnostusta tulevaisuuteen.

Kuva 5. Kuinka paljon korona on vaikuttanut näkemykseesi tulevaisuudesta?

Tilastokeskuksen huhtikuusta 2020 asti keräämästä Kansalaispulsseista käy ilmi, että suomalaisten luottamus omaan tulevaisuuteen on säilynyt korkealla tasolla läpi pandemian: vuoden 2020 yhteenvedossa todetaan, että 79 prosenttia suomalaisista suhtautuu luottavaisesti tulevaisuuteensa (Valtioneuvosto 2020). Koronakriisi on luultavasti vaikuttanut tulevaisuudennäkymiin sekä negatiivisesti että positiivisesti. Esimerkiksi Koronavastaus.fi-väliraportin vastauksista heijastuu toisaalta huoli tulevaisuudesta ja toisaalta toivo asioiden muuttumisesta sekä samalla oman elämän hyvien asioiden arvostus (Olavinen ym. 2020). Eurobarometrissa puolestaan suomalaiset arvioivat, että rajoitusten kanssa on ollut helppo elää. 23 prosenttia arvioi, että elämänlaatu on saattanut jopa parantua niiden ansiosta (Euroopan komissio 2020).

Koronakriisi on avannut myös silmät muutokselle. World Economic Forumin ja Ipsoksen kyselystä käy ilmi, että selvä enemmistö ihmisistä (86 %) ympäri maailman haluaa merkittäviä muutoksia nykyyn, jotta maailma olisi reilumpi ja kestävämpi koronapandemian jälkeen (Ipsos 2020). Tulevaisuusbarometrin tulokset viestivät myös siitä, että tulevaisuuteen uskotaan

voitavan vaikuttaa, eikä koronakriisi ole tätä uskoa vähentänyt.

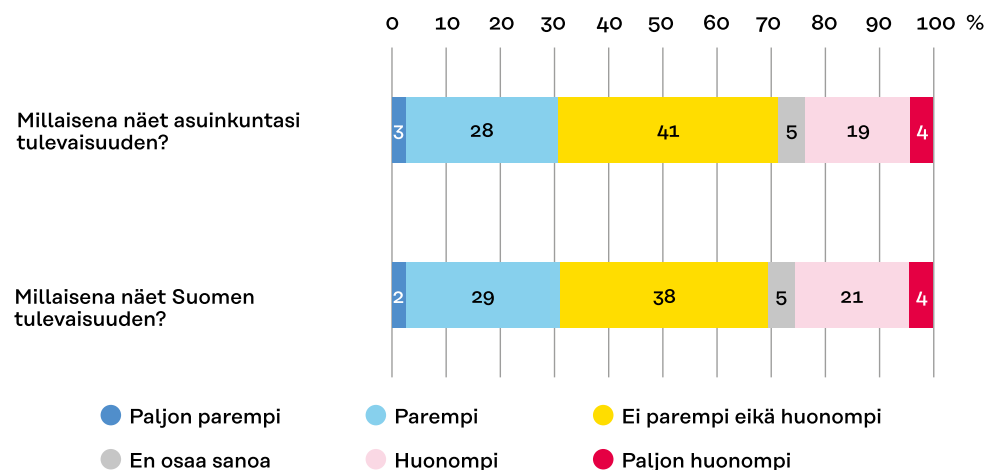
Useampi näkee tulevaisuuden parempana kuin huonompana

Näkemykset siitä, onko Suomen tai oman asuinkunnan tulevaisuus parempi vai huonompi jakavat suomalaisia (kuva 6). Koko maan tasolla vajaa kolmannes (31 %) vastajista pitää sekä Suomen että oman asuinkunnan tulevaisuutta nykyhetken verrattuna parempana. Huonompana oman asuinkunnan tulevaisuutta pitää 23 prosenttia ja Suomen tulevaisuutta 25 prosenttia.

Miesten näkemykset jakautuvat naisia enemmän ääripäihin. Oman asuinkunnan tulevaisuutta pitää parempana suurempi osa miehistä (36 %) kuin naisista (26 %), kun taas huonompana tulevaisuuden näkee 25 prosenttia miehistä ja 21 prosenttia naisista. Tulokset ovat samansuuntaisia myös Suomen tulevaisuudesta kysyttäessä.

Ikäryhmistä nuoret, 15–24-vuotiaat näkevät niin Suomen kuin oman asuinkunnan tulevaisuuden parempana kuin muut. Negatiivisimmin suhtautuvat 35–49-vuoti-

Kuva 6. Millaisena näet tulevaisuuden verrattuna nykyhetken?

aat: heistä 26 prosenttia näkee oman asuinkuntansa ja 35 prosenttia Suomen tulevaisuuden nykyhetkeä huonompana. Vastajaan koulutus ei juurikaan vaikuta arvioihin.

Koettu toimeentulo vaikuttaa merkittävästi siihen, pitääkö tulevaisuutta parempana vai huonompana. Erinomaisesti toimeentulevista selvästi suurempi osa pitää Suomen tulevaisuutta parempana kuin huonompana (40 % vs. 20 %), kun taas kaikesta tinkimään joutuvien kohdalla suhde on toisinpäin (16 % vs. 45 %). Sama näkyy myös kysyttäessä oman asuinkunnan tulevaisuudesta, joskin ero ei ole aivan yhtä suuri.

Positiivisimpana oman asuinkunnan tulevaisuuden näkevät kokoomuksen, kristillisdemokraattien, Liike Nytin ja vihreiden kannattajat, joista yli 40 prosenttia uskoo nykyhetkeä parempaan tulevaisuuteen. Negatiivisimmin suhtautuvat perussuomalaisten kannattajat ja he, jotka eivät äänestäisi. Perussuomalaisten kannattajista 35 prosenttia ja äänestämättä jättävistä 24 prosenttia uskoo asuinkunnan tulevaisuuden olevan nykyhetkeä huonompi.

Erityisen huonona perussuomalaisten kannattajat näkevät Suomen tulevaisuuden: yli puolet (52 %) uskoo sen olevan nykyhetkeä huonompi ja vain 21 prosenttia parempi. Positiivisimmin Suomen tulevaisuuteen suhtautuvat Liike Nytin, SDP:n ja vihreiden kannattajat, joista yli 40 prosenttia uskoo sen olevan nykyhetkeä parempi.

Erinomaisesti toimeentulevista suurempi osa pitää tulevaisuutta parempana kuin huonompana, kun taas kaikesta tinkimään joutuvien kohdalla suhde on toisinpäin.

Tulevaisuudentutkija Fred Polak määritteli kirjassaan *The Image of the Future* kaksi tulevaisuusnäkyä määrittävää ulottuvuutta (Polak 1961). Ensimmäinen liittyy siihen, näkeekö tulevaisuuden parempana vai huonompana, ja toinen siihen, millaisena kokee omat vaikutusmahdollisuutensa. Jos

tarkastelee Tulevaisuusbarometrin tuloksia näiden mukaan, voi havaita, että suomalaisilla on melko tasapainoinen kuva niin paremmista kuin huonommista tulevaisuuksista ja hyvä usko omiin ja yhteisiin vaikutusmahdollisuuksiin. Merkittävimmät erot syntyvät koetun toimeentulon mukaan: mitä paremmin kokee tulevansa toimeen sitä paremmalta tulevaisuus näyttää ja sitä enemmän uskoo vaikutusmahdollisuuksiin.

Asuinkunnan asukasmäärän muutos vaikuttaa tulevaisuusnäkömyksiin

Kysyimme avoimella kysymyksellä perusteluita siihen, miksi näkee asuinkuntansa tulevaisuuden nykyhetkeä parempana tai huonompana. Parempaa tulevaisuutta perusteli 782 vastaajaa, erityisesti kasvukolmion eli Tampereen, Helsingin ja Turun asukkaat, mutta myös mm. Lahden, Vaasan, Kokkolan ja Seinäjoen asukkaat.

Perusteluissa toistui odotus asukasmäärän kasvusta ja sen mukanaan tuomista paremmista palveluista. Näkemykseen vaikuttivat myös oman asuinkunnan hyvät edellytykset, mm. keskeinen sijainti, hyvät liikenneyhteydet, elinvoimainen teollisuus ja luonnonläheisyys. Toisaalta moni koki, että tulevaisuuden kannalta oli tehty hyviä päätöksiä, tai että niitä tullaan tekemään, kun päättäjät vaihtuvat. Tulevaisuudelta odotettiin lisää työpaikkoja, uusia investointeja ja ympäristöystävällisempiä liikennetarkaisuja.

Vastauksissa toistuivat myös koronan vaikutukset. Etätyön yleistymisen, halun muuttaa lähemmäksi luontoa ja luonnon arvostuksen yleisen kasvun nähtiin hyödyttävän omaa asuinkuntaa. Tulevaisuus arvioitiin paremmaksi myös sen takia, että silloin koronapandemian nähtiin olevan ohi. Jotkut vastaajat kokivat, että tulevaisuuden on pakko olla parempi, koska huonommaksi-kaan ei voi enää mennä.

Helsingissä ja Espoossa asuvista moni perusteli myös näkemystään siitä, että asuinkunnan tulevaisuus on nykyhetkeä huonompi. Pessimistisiä olivat myös mm. Kouvolan, Mikkelin, Kajaanin, Savonlinnan, Imatran, Porin ja Pieksämäen asukkaat. Yhteensä asuinkunnan huonompaa tulevaisuutta perusteli 850 vastaajaa.

Yleisin perustelu liittyi asukasmäärän vähenemiseen ja siitä johtuvaan palveluiden ja kunnan talouden heikkenemiseen. Heikko

rahatilanne, velkaantuminen ja varojen yli eläminen huolestuttivat myös monia vastaajia. Toisaalta osa koki myös kasvavan asukasluvun uhkana, jos siitä seuraa liian tiivistä rakentamista ja lisääntyntä turvattomuuden tunnetta. Myös maahanmuuttajien kasvava määrä mainittiin monissa vastauksissa. Lisäksi moni piti kunnan johtoa lyhytnäköisenä, osaamattomana tai heidän nähtiin vievän kuntaa epätoivottuun suuntaan.

2 Mikä suomalaisille on tärkeää tulevaisuudessa?

Toiveemme ja tavoitteemme vaikuttavat käyttäytymiseemme ja sitä kautta myös siihen, millaiseksi tulevaisuus muotoutuu. Kysyimme suomalaisten toiveista sekä yleisellä tasolla että oman asuinkunnan tulevaisuuteen liittyen. Pyysimme vastaajia valitsemaan listalta viisi tärkeimpänä pitämäänsä asiaa ja kuvaamaan toivottavaa tulevaisuutta adjektiivilla. Listaus perustuu Megatrendit 2020 -selvityksessä (Dufva 2020) tunnistettuihin tulevaisuuden kannalta keskeisiin jännitteisiin, joihin on lisätty kysymys pandemioiden hillinnästä. Koska vastaajilla on ollut mahdollisuus valita vain viisi mielestään tärkeintä asiaa, tulokset kertovat listattujen asioiden tärkeydestä suhteessa toisiinsa.

Hyvinvointivaltio, työllisyys ja ympäristö tärkeitä

Talouteen ja ympäristöön liittyvät asiat ovat useimpien suomalaisten mielestä tärkeimpien joukossa (kuva 7). Listattujen asioiden joukosta kärkeen nousivat näkemykset siitä, että hyvinvointivaltio saadaan säilytettyä ja että työllisyystilanne on hyvä. Moni haluaisi nähdä myös ilmaston lämpenemisen hillintää ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämistä seuraavien 10 vuoden aikana.

Miesten ja naisten vastaukset eroavat toisistaan. Naiset korostavat miehiä enemmän ympäristöön liittyviä asioita ja miehet puolestaan naisia enemmän talouteen ja teknologiaan liittyviä asioita. Yli 50-vuotiaat korostavat alle 35-vuotiaita enemmän talouteen liittyviä asioita ja toisaalta pandemioiden varautumista. Ympäristöasioita painottavat muita enemmän erityisesti 15–24-vuoti-

aat, heistä suurin piirtein yhtä moni pitää tärkeinä niin ilmastonmuutoksen hillintää (37 %) ja luontokadon pysäyttämistä (33 %) kuin hyvinvointivaltion säilyttämistä (37 %) ja työllisyyttä (33 %).

Vastauksissa näkyy selvä ero koulutuksen suhteen. Akateemisesti koulutetuista muita suurempi osa pitää ympäristöasioita tärkeinä, ja he ovat valinneet keskimääräistä useammin myös talousjärjestelmän uudistamisen ympäristön kannalta kestäväksi (36 %). Vain peruskoulutuksen saaneet ovat valinneet samat asiat keskimääräistä harvemmin. Heikoiten toimeentulevista selvästi keskimääräistä harvempi pitää tärkeänä ilmastonmuutoksen hillintää (21 %), mutta keskimääräistä useampi vaurauden jakautumista reilusti ihmisten kesken (37 %).

Selkeimmin erot tärkeiksi valituissa asioissa näkyvät puoluekannatuksen mukaan. Vasemmistoliiton ja vihreiden kannattajat valitsivat selvästi useammin ympäristöön liittyviä asioita kuin perussuomalaisien kannattajat. Ilmaston lämpenemisen hillinnän valitsi 67 prosenttia vihreiden ja 55 prosenttia vasemmistoliiton kannattajista, mutta vain 13 prosenttia perussuomalaisien kannattajista. Vastaavasti talousjärjestelmän uudistamista ympäristön kannalta kestäväksi piti tärkeimpien asioiden joukossa noin puolet vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajista, mutta vain kymmenesosa perussuomalaisien kannattajista. Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämisen valitsi viiden tärkeimmän asian joukkoon 62 prosenttia vihreiden ja 58 prosenttia vasemmistoliiton kannattajista, ja 23 prosenttia perussuomalaisien, 21 prosenttia Liike Nytin ja 26 prosenttia keskustan kannattajista.

Kuva 7. Mikä on suomalaisille tärkeää tulevaisuudessa?

- Mitkä seuraavista asioista haluaisit nähdä toteutuvan seuraavien 10 vuoden aikana?
- Mitkä seuraavista asioista ovat tärkeimpiä mieltiessäsi ketä äänestät seuraavissa kuntavaaleissa?

Kokoomuksen ja perussuomalaisten kannattajat valitsivat tärkeimpien asioiden joukkoon keskimääräistä useammin talouden ja työhön liittyviä asioita. Noin puolet heistä valitsi työpaikkojen syntymisen ja julkisen talouden saamisen tasapainoon viiden tärkeimmän asian joukkoon. Vasemmistoliiton ja vihreiden kannattajista keskimääräistä harvempi, noin viidesosa, valitsi työpaikkojen syntymisen ja vain noin kymmenesosa julkisen talouden saamisen tasapainoon. Vaurauden jakautuminen reilusti jakoi erityisesti vasemmistoliiton ja kokoomuksen kannattajia, vasemmistoliiton kannattajista sen valitsi 44 prosenttia ja kokoomuksen kannattajista vain 9 prosenttia.

Kuntavaalien äänestyspäätöksessä korostuvat talouskysymykset

Edellinen Tulevaisuusbarometri julkaistiin eduskuntavaalien alla, ja siinä kysyttiin äänestyspäätökseen vaikuttavista asioista. Tällä kertaa samaa kysyttiin kuntavaaleihin liittyen. Samalla haluttiin selvittää, miten kymmenen vuoden aikajänteellä tärkeinä pidetyt asiat näkyvät kuntavaalien äänestyspäätöksessä.

Kuntavaaleissa äänestämistä mietittäessä tärkeimmiksi asioiksi nousevat hyvinvointivaltion säilyttäminen Suomessa, työpaikkojen riittävyys, julkisen talouden tasapainotta-

minen ja maakunnan elinvoimaisuus (kuva 7). Eroja tärkeiksi valituissa asioissa on jälleen sukupuolen, iän, taloudellisen tilanteen ja puoluekannatuksen suhteen. Erot ovat hyvin samanlaisia kuin kysyttäessä, mitä haluaisi nähdä tapahtuvan kymmenen vuoden aikajänteellä. Se, mitä puoluetta äänestäisi, erottaa vastauksia eniten.

Kuntavaalien äänestyspäätöksen kannalta ilmaston lämpenemisen hillintä, luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen ja jätteiden määrän kasvun pysäyttäminen sekä pandemioihin varautuminen ovat vähemmän tärkeitä kuin mikä niiden tärkeys on seuraavien 10 vuoden kokonaisperspektiivissä. Sen sijaan maakunnan elinvoimaisuus korostuu enemmän. Eroihin vastauksissa vaikuttaa ehkä se, millaisena kunnan rooli ja mahdollisuudet nähdään esimerkiksi ilmastomuutoksen hillinnässä.

Kaikkiaan vaikuttaa kuitenkin siltä, että ympäristöasioiden arvostaminen jää talouden tilan tai työpaikkojen luomiseen kohdentuvan arvostuksen varjoon, varsinkin kun kysytään äänestyspäätöksistä. Tämä antaa aihetta ihanteiden ja käytännön toiminnan välisen suhteen tarkempaan pohdintaan. Tulokset viittaavat siihen, että ympäristöarvot ovat vakiinnuttaneet paikkansa osana suomalaisten arvoja, mutta niiden poliittinen voima on yhä rajoittunut.

Edellisessä Tulevaisuusbarometrissa kysymyksenasettelu ja valittavat vaihtoehdot olivat erilaiset, joten tuloksia ei voi suoraan verrata keskenään. Samat teemat kuitenkin korostuivat niin vuoden 2019 kuin tämänkertaisessa Tulevaisuusbarometrissa. Talous

ja ympäristön tila – tai tarkemmin ilmastomuutos ja työllisyys – nousivat myös viime kerralla tärkeimmiksi teemoiksi niin yleisesti kuin äänestyspäätöstä tehdessä.

Toivottavaa tulevaisuutta kuvataan tasa-arvoiseksi ja turvalliseksi

Kyselyn päätteeksi pyydettiin kuvaamaan sekä Suomen että oman asuinkunnan toivottavaa tulevaisuutta adjektiivilla. Reilu kolmasosa jätti vastaamatta näihin kysymyksiin. Osa vastasi yhden adjektiivin sijaan useilla tai pidemmällä kuvauksella. Jos vastauksessa on mainittu useita adjektiiveja, ne on kaikki laskettu mukaan. Yleisimmin mainittujen adjektiivien kohdalla on korjattu kirjoitusvirheet ja muutettu sanat samaan muotoon, esimerkiksi tasa-arvoisuus on muutettu muotoon tasa-arvoinen.

Suomen toivottavaa tulevaisuutta kuvataan useimmin sanoilla tasa-arvoinen, turvallinen, hyvinvoiva, itsenäinen, elinvoimainen, vauras ja demokraattinen (kuva 9). Asuinkunnan toivottavaa tulevaisuutta taas kuvataan elinvoimaiseksi, turvalliseksi, tasa-arvoiseksi, kehittyväksi, rauhalliseksi, puhtaaksi ja hyvinvoivaksi (kuva 8). Asuinkunnan toivottavaa tulevaisuutta kutsutaan selvästi useammin viihtyisäksi, aktiiviseksi ja kasvavaksi – Suomen toivottavaa tulevaisuutta puolestaan itsenäiseksi ja demokraattiseksi. Tasa-arvoisuus ja turvallisuus korostuvat molempien osalta.

Kuva 8. Asuinkunnan toivottavaa tulevaisuutta kuvaavat adjektiivit

Kuva 9. Suomen toivottavaa tulevaisuutta kuvaavat adjektiivit

3 Miten tulevaisuuteen suhtaudutaan eri puolilla Suomea?

Kuntavaalien lähestyessä on erityisen kiinnostavaa tarkastella Tulevaisuusbarometrin tuloksia myös alueellisesti: miten tulevaisuusnäkemykset eroavat eri puolilla Suomea? Seuraavaksi tuloksia tarkastellaan maakunnittain, vastaajan asuinkunnan tyyppin mukaan sekä suuralueittain perustuen NUTS2-luokitukseen, jossa pääkaupunki-Uusimaa on erotettu omaksi alueeksi.

Kansalaisten suhtautumisessa tulevaisuuteen yleisesti ei ole merkittäviä eroja Suomen suuralueiden eli pääkaupunkiseutu-Uusimaan, Etelä-Suomen, Länsi-Suomen ja Pohjois-Itä-Suomen välillä. Eroja ei myöskään ole kaupunkimaisen, maaseutumaisen tai taajaan asuttujen ja pääkaupunkiseudun kuntien välillä. Merkittävimmät erot näkyvät maakuntien välillä. Tässä kyselyssä ei ollut otoskoon vuoksi mahdollista kuntakohtaiseen tulosten analysointiin, mikä olisi saattanut nostaa esiin kiinnostavia havaintoja niin maakuntien sisäisistä kuin maakuntien välisistä eroista.

Tulevaisuus kiinnostaa laajasti kaikkialla Suomessa. Tulevaisuus kiinnostaa lähes kaikkia (89 %) ja kaikkialla Suomessa (kuva 10). Maantieteelliset erot ovat hyvin vähäisiä niin maakuntien kuin suuralueiden välillä. Tulevaisuuden kiinnostavuus arvioidaan matalimmaksi Päijät-Hämeessä, Varsinais-Suomessa ja Kanta-Hämeessä, mutta niissäkin tulevaisuudesta kiinnostuneita on yli 80 prosenttia vastaajista.

Kaikissa maakunnissa uskotaan laajasti, että meidän on mahdollista vaikuttaa siihen, millaiseksi tulevaisuus muodostuu. Eroja maakuntien välillä on kuitenkin siinä, millaisiksi arvioidaan omat mahdollisuudet vaikuttaa omaan tulevaisuuteen. Päijät-Hämeessä arviot omista vaikutusmahdollisuuksista ovat muuta maata matalammat, mikä

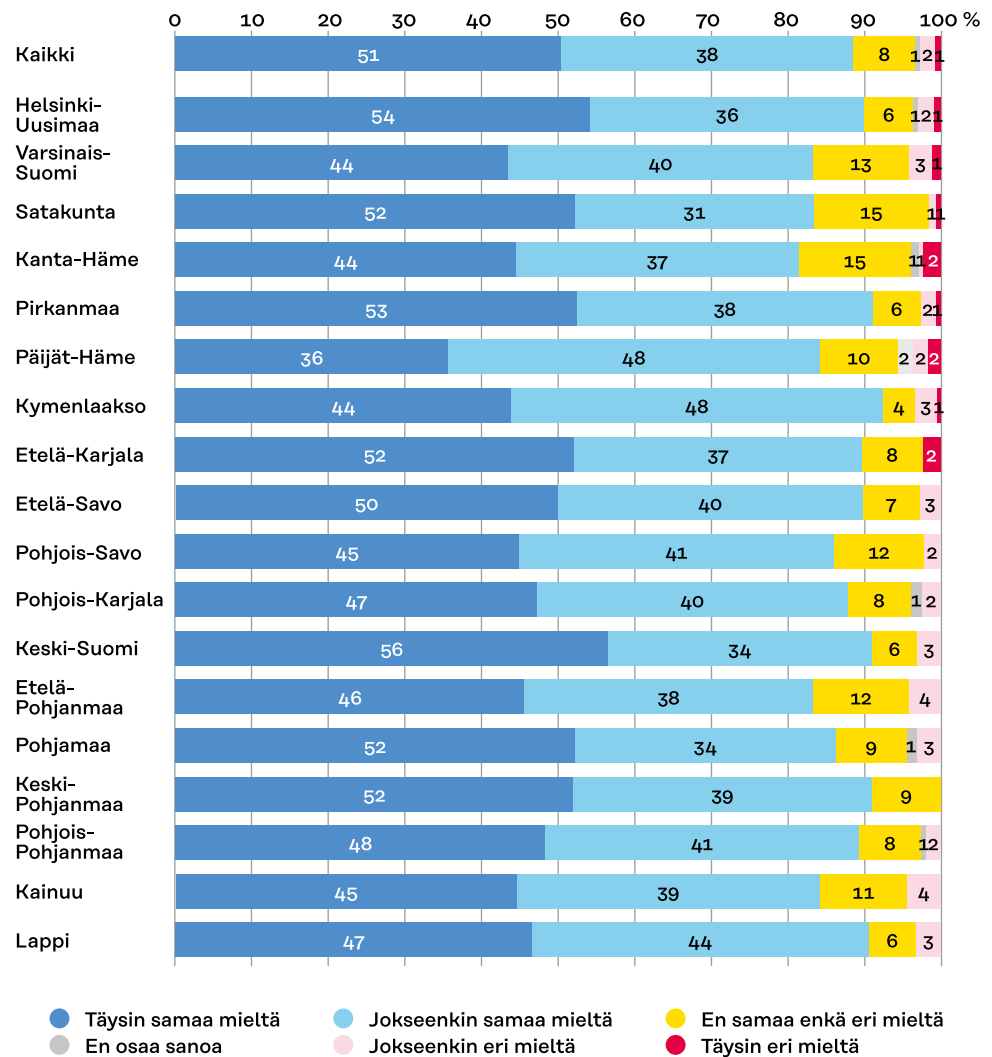
on sikäli kiinnostavaa, että siellä tulevaisuus yleisellä tasolla kiinnostaa maakunnista vähiten. Keski-Pohjanmaalla arviot omista vaikutusmahdollisuuksista ovat korkeimmalla tasolla, mikä on hyvin linjassa sen kanssa, että keskipohjalaiset arvioivat myös tietävänsä parhaiten keinot, joilla tulevaisuuteen voi vaikuttaa. Etelä-Pohjanmaalla tietämys vaikutusmahdollisuuksista arvioidaan matalimmaksi. Hieman yli puolet siellä asuvista vastaajista arvioi tietävänsä keinot tulevaisuuteen vaikuttamiseksi vähintään jokseenkin hyvin.

Tulevaisuusintoa eniten Päijät- ja Kanta-Hämeessä sekä Pohjanmaalla

Päijät-Hämeessä, Pohjanmaalla ja Kanta-Hämeessä on muita maakuntia enemmän niitä, jotka odottavat innolla tulevaisuutta. Vähiten innolla tulevaisuuteen suhtaudutaan Pohjois-Savossa, Kainuussa ja Varsinais-Suomessa. Huomionarvoista on, että Etelä-Pohjanmaalla, jossa tulevaisuuden vaikuttamisen keinot tunnetaan maakunnista heikoiten, jopa viidesosaa tulevaisuus pelottaa ja tulevaisuudessa nähdään uhkakuvia. Koko maan tuloksista poiketen Etelä-Pohjanmaalla hyvin toimeentulevat näkevät tulevaisuudessa enemmän uhkakuvia kuin toimeentulostaan tinkivät.

Koronapandemian ensimmäisen vuoden aikana tartuntatilanteessa on ollut alueellisia eroja, ja tartunnat ovat keskittyneet pääkaupunkiseudulle ja paikallisiin alueellisiin ryppäisiin. Korona on voinut näkyä ihmisten elämässä hyvin eri tavoin johtuen esimerkiksi alueen elinkeinorakenteesta tai rajan läheisyydestä. Väestön ikärakenteesta ja

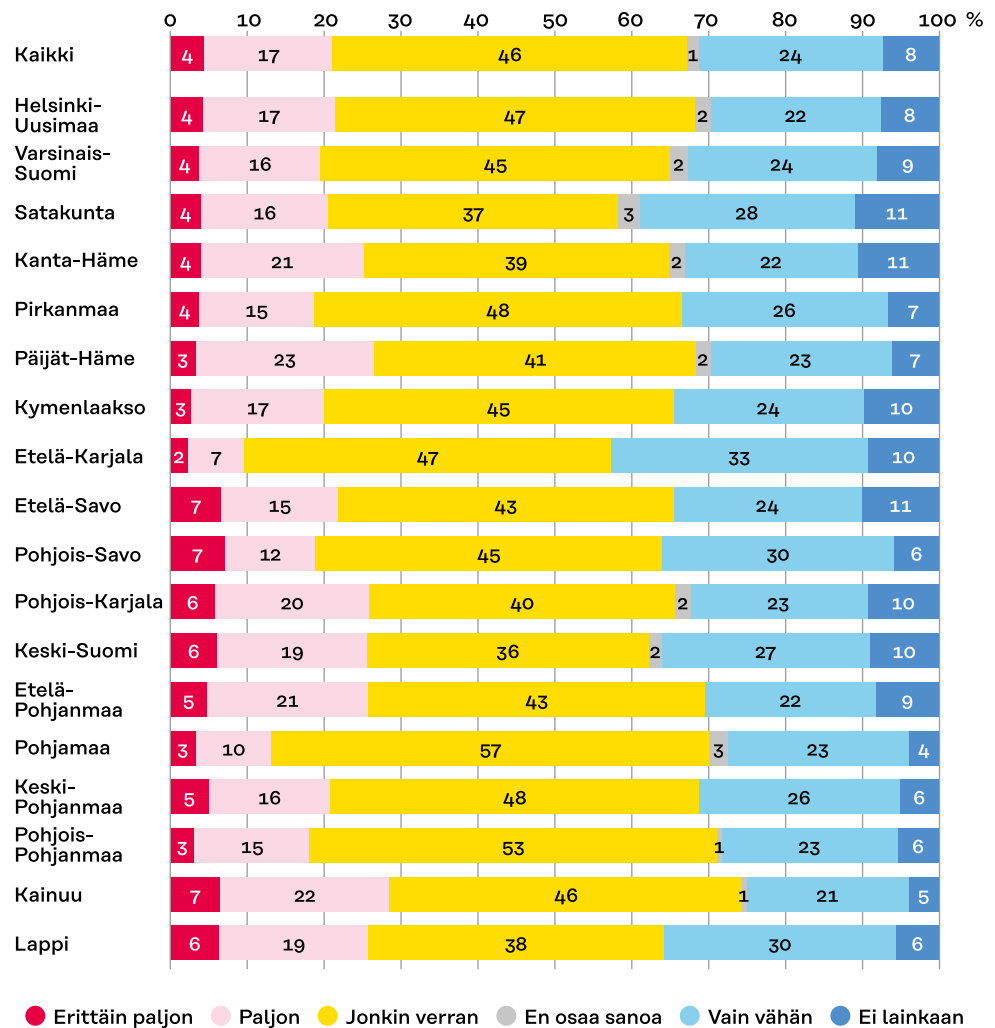
Kuva 10. Tulevaisuus kiinnostaa minua

sairastavuudessa on myös merkittäviä alueellisia eroja eri puolilla Suomea, mikä tarkoittaa, että koronan riskiryhmiin kuuluvien määrä vaihtelee merkittävästi alueittain (THL 2020). Näitä alueellisia piirteitä vasten on kiinnostavaa havaita, että koronan vaikutukset siihen, millaisena tulevaisuus nähdään, ovat lopultakin hyvin samansuuntaisia eri puolella Suomea (kuva 11). Maakuntien välisessä vertailussa erottuu Kainuu, jossa koronan vaikutus nähdään hieman suurem-

maksi kuin muualla. 29 prosenttia kainuulaisista kokee, että korona on vaikuttanut näkemykseen tulevaisuudesta paljon tai erittäin paljon. Tuloksiin voi heijastua se, että kyselyn toteuttamisen aikaan tammikuussa 2021 Kainuun alueella oli muutama tautiryppäs ja kaupunkikohtaisia rajoituksia, ensimmäinen brittivarantti löydettiin ja Kainuu siirtyi kiihtymisvaiheeseen. Etelä-Karjalassa koronan vaikutusta pidetään vähäisempänä kuin muissa maakunnissa.

Kuva 11. Kuinka paljon korona on vaikuttanut näkemykseesi tulevaisuudesta?

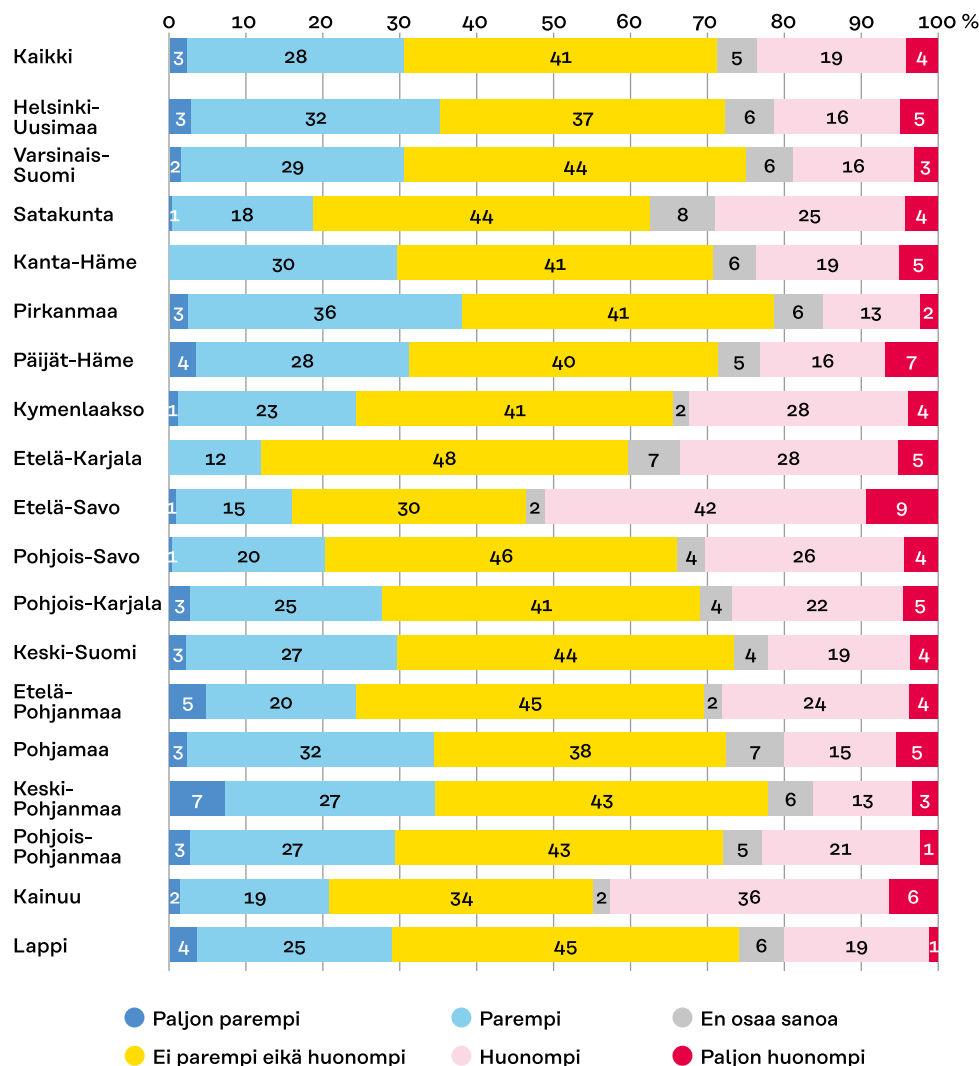
Alueen tulevaisuus positiivisin Pirkanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla

Parhaimmiksi oman asuinkunnan tulevaisuus arvioidaan Pirkanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla, pessimistisimmäksi puolestaan Etelä-Savossa, Kainuussa, Etelä-Karjalassa, Satakunnassa, Pohjois-Savossa ja Kymenlaaksossa. Etelä-Savossa jopa puolet vastaajista pitää kuntansa tulevaisuutta nykyistä huonompana ja Kainuussa hieman yli 40 prosenttia vastaajista (kuva 12).

Suomen tulevaisuus arvioidaan huonommaksi Varsinais-Suomessa. Muilta osin maakunnissa on hyvin samansuuntainen

näkemyks Suomen tulevaisuudesta. Maakuntien sisällä näkemykset Suomen tulevaisuudesta jakautuvat vahvimmin Päijät-Hämeessä ja Pohjanmaalla, jossa esiintyi eniten vastakkaisia (parempi vs. huonompi) arvioita.

Vastaajat arvioivat sekä oman asuinkunnan että Suomen tulevaisuutta asteikolla 5= paljon parempi...1=paljon huonompi. Koko väestön tuloksissa sekä oman asuinkunnan ja Suomen tulevaisuus nähdään hyvin samankaltaisena, ei parempana eikä huonompana (keskiarvo 3,06/3,04). Maakuntakohtaisesti tarkasteltuna arvioissa on kuitenkin jonkin verran eroavaisuuksia. Toisin kuin koko maan kattavissa tuloksissa, Etelä-Savossa

Kuva 12. Millaisena näet asuinkuntasi tulevaisuuden

(2,56/3,1), Kainuussa (2,73/3,06), Etelä-Karjalassa (2,72/3,18), Satakunnassa (2,85/2,94) sekä Kymenlaaksossa (2,9/3,0) Suomen tulevaisuus nähdään positiivisempänä kuin oman asuinkunnan tulevaisuus.

Erilaiset asiat koetaan tärkeiksi eri maakunnissa

Hyvinvointivaltion säilyminen Suomessa tulevaisuudessa koetaan yhtä tärkeäksi koko maassa. Tulevaisuuden kannalta toiseksi tärkeimpänä asiana suomalaiset pitävät työpaikkojen riittävyyttä, sitä että niitä

syntyy lisää ja riittää kaikille. Tämä korostuu etenkin Etelä-Savossa (51 %) ja Keski-Pohjanmaalla (49 %), ja muuta maata harvemmin Pohjois-Karjalassa (32 %).

Maakuntakohtaisesti tarkasteltuna ilmaston lämpenemisen pitäminen alle 1,5 celsiusasteen on tärkeintä Helsinki-Uudella maalla (42 %) ja Etelä-Karjalassa (54 %), kun taas vähiten painoarvoa sille annetaan Pohjois-Savossa (26 %), Kanta-Hämeessä (27 %) ja Kainuussa (26 %). Etelä-Karjalassa 46 prosenttia nostaa luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämisen tärkeimpien asioiden joukkoon, mikä on huomattavasti enemmän kuin muissa maakunnissa.

Vähiten tärkeäksi asia nähdään Kainuussa (22 %), Satakunnassa (24 %), Pohjanmaalla (27 %) ja Lapissa (29 %). Julkisen talouden tasapaino on tärkeimpien asioiden joukossa muita alueita useammin Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla.

Suur-alueiden välillä on joitain merkitseviä eroja siinä, mitä asioita halutaan nähdä tulevaisuudessa tapahtuvan. Pääkaupunkiseutu-Uusimaalla asuvien tärkeysjärjestyksessä korostuu muita alueita enemmän ilmastonmuutoksen torjunta ja vahva tasa-arvo. Etelä-Suomessa toivotaan muita alueita enemmän myös luonnon monimuotoisuu-

Ympäristökysymykset korostuvat Etelä-Suomessa muuta maata enemmän.

den köyhtymisen (40 %) ja jäteongelman pysäyttämistä (34 %), ja muihin alueisiin verrattuna hieman vähemmän tärkeänä työpaikkojen ja töiden lisääntymistä. Länsi-, Pohjois- ja Itä-Suomessa asuvat toivovat tulevaisuudelta maakunnan elinvoimaisuutta enemmän kuin muut. Länsisuomalaiset priorisoivat muita enemmän työllisyyttä. Pohjois-Suomessa noin kolmasosa vastaajista pitää tärkeänä pandemioihin varautumista, mikä oli muita maakuntia merkitsevästi enemmän. Pääkaupunkiseutu-Uusimaalla vain neljäsosa (25 %) nostaa pandemiaan varautumisen tärkeimpien asioiden joukkoon.

Maakunnissa pidetään erilaisia asioita tärkeinä kuntavaalien äänestyspäätöksen kannalta. Hyvinvointivaltion säilyttämistä pidetään yhtä tärkeänä koko maassa. Työpaikkojen riittävyys koetaan Helsinki-Uudellamaalla hieman vähemmän tärkeäksi kuin muualla maassa. Julkisen talouden saaminen tasapainoon korostuu erityisesti Etelä-Pohjanmaalla, jossa puolet asukkaista pitää sitä yhtenä vaalien tärkeimmistä asioista. Kainuussa asiaa ei koeta yhtä tärkeäksi kuin muissa maakunnissa.

Maakunnan elinvoimaisuus nousee vahvimmin esille Etelä-Savossa, Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla, Kainuussa, Pohjanmaalla, Kymenlaaksossa, Etelä-Karjalassa, Lapissa, Pohjois-Karjalassa ja Kanta-Hämeessä. Elinvoimaisuus ei kuitenkaan ole tulosten valossa aihe, joka erityisesti puhuttelisi äänestäjiä Helsinki-Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa. Sen sijaan Helsinki-Uudellamaalla noin neljännos pitää äänestäessään tärkeänä ilmaston ja luonnon monimuotoisuuden liittyviä teemoja. Etelä-Pohjanmaalla ja Etelä-Savossa niille annetaan maakunnista vähiten painoarvoa.

Sekä kuntavaalien että yleisemmin julkisen keskustelun näkökulmasta on huomionarvoista, että Helsinki-Uusimaalla, Kanta-Hämeessä, Etelä-Savossa, Keski-Suomessa, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa noin neljäsosa vastaajista pitää vastakkainasettelun vähenemistä yhtenä tärkeimmistä asioista äänestyspäätöksensä kannalta. Pohjanmaalla tätä painotetaan muita vähemmän (12 %).

Uusien demokraattisten ja kuulluksi tulemisen tapojen löytyminen nousi vain harvoin tärkeimpien asioiden joukkoon muualla kuin Kanta-Hämeessä, Kymenlaaksossa ja Keski-Suomessa, joissa viidennes piti sitä tärkeänä. Missään päin Suomea kansalaiset eivät pidä teknologian kehitykseen ja datan käytön vahvistamiseen liittyviä asioita kovinkaan tärkeinä kuntavaalien näkökulmasta. Kainuussa pandemioihin varautumisen näkyä muuta maata tärkeämpänä kuntavaalien teemana. Tämä on kiinnostava havainto sikäli, että Kainuussa koronan arvioidaan myös vaikuttaneen tulevaisuuden näkemyksiin hieman muuta maata enemmän.

Suuralueiden näkökulmasta voidaan todeta, että ympäristökysymykset painottuvat pääkaupunkiseutu-Uusimaalla muuta maata enemmän, Länsi-Suomessa puolestaan työllisyyskysymykset. Pohjois- ja Itä-Suomessa maakunnan elinvoimaisuus on useammalle vastaajalle tärkeämpi teema kuntavaaleissa kuin muualla Suomessa.

Tulevaisuus kiinnostaa niin kaupungeissa kuin maaseudulla

Megatrendit 2020 -selvityksessä nostettiin esiin väestön ikääntymisen ja monimuotoistumisen -megatrendiin liittyen heimoutumisen ja heimouttamisen trendi. Se viittaa pyrkimykseen määritellä itseä tai toisia joidenkin yksittäisten erojen perusteella ja siten yksinkertaistaa maailmaa. Yksi tällainen yksinkertaistava jaottelu tehdään usein kaupungin ja maaseudun välillä. Kuten selvityksessä todetaan, voivat kaupungissa asuvien väliset erot näkemyksissä olla todellisuudessa suurempia kuin kaupungin ja maaseudun asukkaiden välillä. (Dufva 2020.)

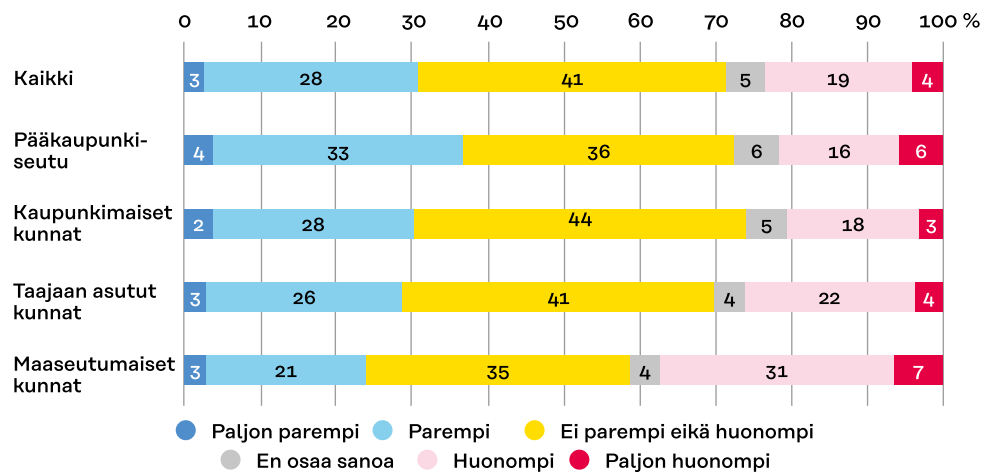
Mutta onko suomalaisten näkemyksissä tulevaisuudesta eroavaisuuksia kaupunkimaisten, taajaan asuttujen ja maaseutumaisien kuntien sekä pääkaupunkiseudun välillä? Tulevaisuus kiinnostaa laajasti ihmisiä huolimatta siitä, minkä tyyppisessä kunnassa he asuvat. (Lisätietoja kuntaryhmityksestä löytyy [Tilastokeskuksen verkkosivuilta](#).) Pääkaupunkiseudulla asuvat ovat hieman muita enemmän kiinnostuneempia tulevaisuudesta ja vaalipiireittäin tarkastelu osoittaa, että pääkaupunkiseudulla tulevaisuus kiinnostaa hieman keskimääräistä enemmän Helsingin vaalipiirissä. Kaikissa kuntatyypeissä asuvat uskovat samassa määrin, että meidän on mahdollista vaikuttaa siihen, millaiseksi tulevaisuus muodostuu: yli 80 prosenttia on jokseenkin ja täysin samaa

mieltä siitä, että tulevaisuuteen on mahdollista vaikuttaa. Eroja ei ole myöskään siinä, miten itse kokee voivansa vaikuttaa omaan tulevaisuuteen. Pääkaupunkiseudun kunnissa tiedetään vain hieman muita useammin keinot, joilla itse vaikuttaa tulevaisuuteen.

Taajaan asutuissa kunnissa korona on vaikuttanut vähiten näkemyksiin tulevaisuudesta. Maaseutumaisissa kunnissa ja pääkaupunkiseudun kunnissa yhtä suuri osa vastaajista, lähes neljäsosa (23 %), arvioi koronan vaikuttaneen paljon omiin näkemyksiin tulevaisuudesta.

Kysymyksessä oman asuinkunnan tulevaisuudesta näkyy eroja kaupunkimaisten ja maaseutumaisien kuntien välillä (kuva 13). Pääkaupunkiseudulla asuvista 37 prosenttia näkee oman asuinkunnan tulevaisuuden nykyistä parempana, kaupunkimaaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa noin 30 prosenttia, mutta maaseutumaisissa kunnissa vain neljännes vastaajista (24 %). Suomen tulevaisuudesta kysyttäessä vastaavaa eroa kuntatyyppien välillä ei ole. Kun [KAKS:n \(2021\) maakuntapuntarissa](#) tutkittiin näkemyksiä maakunnan tulevaisuudesta, varsin moni maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa arvioi elinolojen yleisesti ottaen huonontuvan. Näissä kunnissa oltiin keskimääräistä useammin vakuuttuneita siitä, että kuntatalouden tila, työllistymisnäkyvät, asukkaiden toimeentulo ja liikenneyhteydet maakunnassa heikkenivät seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Kuva 13. Millaisena näet asuinkuntasi tulevaisuuden?

4 Miten megatrendit tunnetaan ja voiko niihin vaikuttaa?

Megatrendit, eli useista ilmiöistä koostuvat laajat kehityskulut tunnetaan Suomessa hyvin tai vähintäänkin kohtalaisesti. Kyse-lyssä vastaajilta kysyttiin viiden megatrendin (jotka muotoiltu Sitran Megatrendit 2020 -selvityksen pohjalta) tuntemusta: ekologi-sella jälleenrakennuksella on kiire, väestö ikääntyy ja monimuotoistuu, verkostomai-nen valta voimistuu, teknologia sulautuu kaikkeen sekä talousjärjestelmä etsii suun-taansa.

Noin kaksi kolmesta kokee, että kyseiset megatrendit ovat erittäin tai melko tuttuja, kun taas kolmasosalle megatrendit ovat vain vähän tai eivät lainkaan tuttuja. Parhaiten megatrendeistä tunnetaan väestön ikääntyminen ja monimuotoistuminen (77 % vastaajista tuntee), heikoiten talousjärjestel-män muutokset (61 % vastaajista tuntee). Megatrendit ovat edes vähän tuttuja lähes kaikille: kunkin megatrendin kohdalla vain noin yhdelle kahdestakymmenestä ne eivät olleet lainkaan tuttuja.

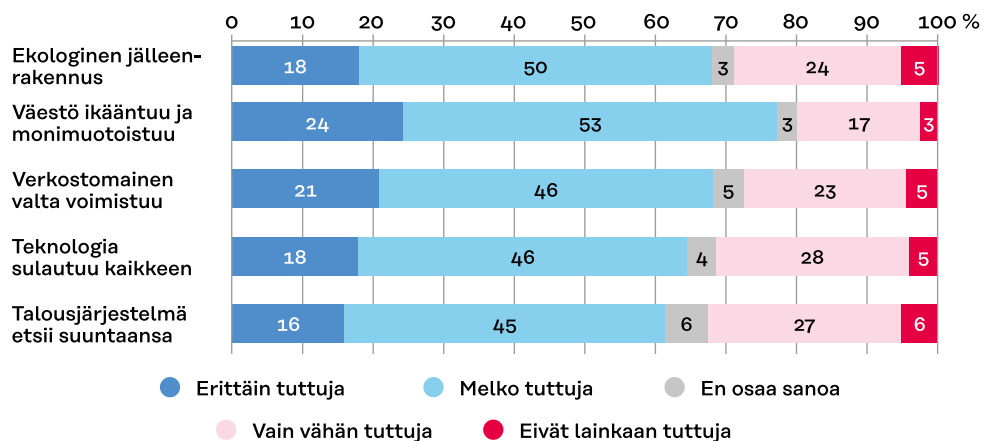
Yksi merkittävimmistä megatrendien koettuun tuttuuteen vaikuttavista tekijöistä

on vastaajan koulutustausta: mitä korkeampi koulutus, sitä paremmin vastaaja sekä tunsi megatrendin kuvauksessa esitetyt kehitysku-lut että koki oman näkemyksensä vastaavan niitä. Puoluetaustaa merkittävämpi tekijä tuttuuden osalta oli äänestämättä jättäminen: äänestämättä jättävät kokivat megatrendit merkittävästi vähemmän tutuiksi kuin vastaajat keskimäärin.

Megatrendien vaikutus omaan elämään jakaa suomalaisia

Yleisesti ottaen suomalaiset arvioivat mega-trendien vaikutukset omaan elämäänsä melko vähäisiksi. Yli puolet suomalaisista kokee, että ne vaikuttavat omaan elämään vain vähän tai eivät lainkaan. Toisaalta noin neljä kymmenestä kokee, että kehityskulut vaikuttavat elämään erittäin tai melko paljon. Eniten vaikutuksia omaan elämään arvioi-daan olevan sillä, että teknologia sulautuu kaikkeen, kun taas pienimmät vaikutukset

Kuva 14. Kuinka tuttuja mainitut kehityskulut sinulle ovat?

nähdään verkostomaisen vallan voimistumisella.

Suurimmaksi megatrendien vaikutuksen omaan elämään kokevat erityisesti nuoret ja vihreiden tai vasemmistoliiton kannattajat sekä jonkin verran myös KD:n ja Liike Nytin kannattajat. Vähäisimmäksi vaikutukset omaan elämään arvioivat varsinkin yli 65-vuotiaat ja äänestämättä jättävät.

Vaikutusmahdollisuudet koetaan vähäisiksi

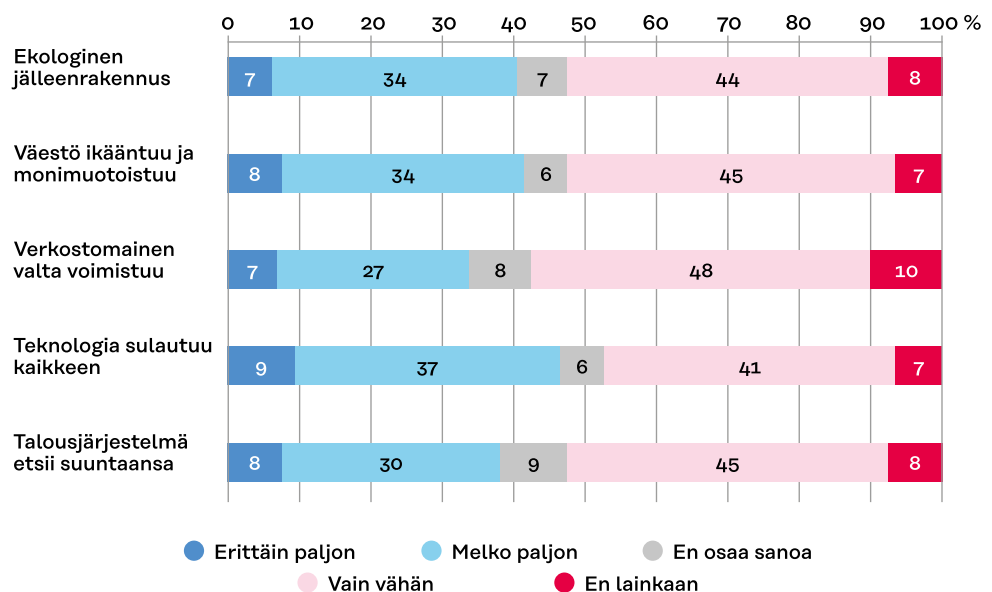
Omat vaikutusmahdollisuudet isoihin kehityskulkuihin koetaan hyvin vähäisiksi: melkein kaikkien megatrendien osalta vain noin viidennes vastaajista koki, että voi vaikuttaa niihin paljon.

Ekologinen jälleenrakennus oli selkeä poikkeus: runsas kolmasosa (34 %) vastaajista koki, että voi vaikuttaa siihen liittyviin

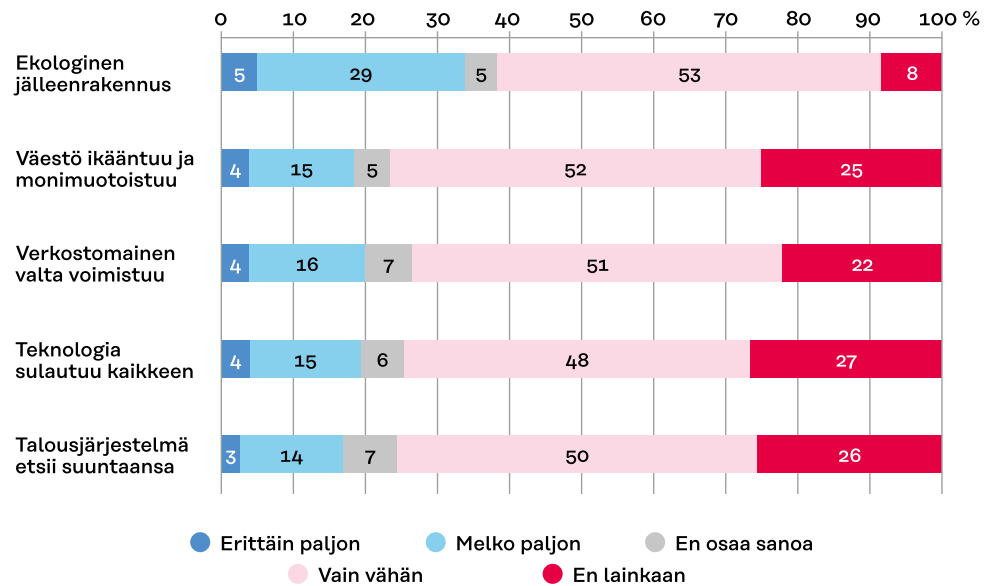
kehityskulkuihin erittäin tai melko paljon. Toisaalta lähes kaksi kolmasosaa (61 %) vastaajista kuitenkin koki, että voi vaikuttaa ekologiseen jälleenrakennukseenkin vain vähän tai ei lainkaan.

Merkittävimmät vaikuttamisen mahdollisuuksia selittävät tekijät liittyivät ikään, puoluetustausta ja siihen, äänestäisikö vastaaja vai ei. Vanhemmat vastaajat kokivat mahdollisuutensa selvästi vähäisemmiksi kuin vastaajat keskimäärin: esimerkiksi verkostomaisen vallan voimistumisen osalta vain 10 prosenttia yli 65-vuotiaista koki voivansa vaikuttaa asiaan, siinä missä kaikkien vastaajien keskiarvo oli 20 prosenttia. Kun tarkastellaan puoluetustaan vaikutusta vastauksiin, voidaan todeta, että varsinkin vihreiden, Liike Nytin ja kristillisdemokratien tukijat kokivat voivansa vaikuttaa megatrendeihin. Äänestämättä jättävät puolestaan kokivat vaikutusmahdollisuutensa selvästi keskimääräistä vähäisempinä.

Kuva 15. Kuinka paljon mainitut kehityskulut vaikuttavat omaan elämääsi?

Kuva 16. Kuinka paljon voit mielestäsi itse vaikuttaa mainittuihin kehityskuluihin?

Ekologiseen jälleenrakennukseen koetaan voitavan vaikuttaa

Edellisessä Tulevaisuusbarometrissa megatrendit oli niputettu kolmeen laajaan teemaan, jotka olivat ekologinen kestävyyskriisi, kansainvälisen politiikan jännitteet ja demokratian haasteet sekä teknologian nopea kehitys ja työelämän muutos. Ne vastaavat karkeasti tämänkertaisen kyselyn kolmea megatrendikuvausta: ekologisen jälleenrakennuksen kiireellisyyttä, verkostomaisen vallan voimistumista ja teknologian sulautumista kaikkeen. Koska kuvaukset ovat hieman erilaiset, on vertailu kuitenkin vain suuntaa antava.

Vuoden 2019 Tulevaisuusbarometrissa ekologinen kestävyyskriisi oli tuttu peräti 82 prosentille suomalaisista, kun taas tämänkertaisessa kyselyssä ekologisen jälleenrakennuksen kiireellisyys oli tuttu 68 prosentille. Toisaalta usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin on kasvanut: vuoden 2019 tutkimuksessa 29 prosenttia suomalaisista uskoi voivansa vaikuttaa kehityskuluihin paljon tai melko

paljon, kun tällä kertaa osuus oli noin kolmasosa eli 34 prosenttia.

Yhtä suuria eroja ei näy muiden kehityskulkujen kohdalla. Vuoden 2019 kuvaus teknologian nopeasta kehityksestä ja työelämän muutoksesta koettiin hieman tutummaksi kuin kuvaus siitä, kuinka teknologia sulautuu kaikkeen, politiikan muutosta kuvaavat kehityskulut koettiin puolestaan yhtä tutuksi molemmissa kyselyissä. Näkemyksissä vaikutusmahdollisuuksista ei näyttäisi olevan tapahtunut muutosta kummankaan teeman suhteen.

Näkemyksistä ekologiseen jälleenrakennukseen jakaa vastaajia

Yleisesti ottaen vastaajat kokevat eri megatrendien kehityskulkujen vastaavan varsin hyvin omia näkemyksiä. Lisäksi erot eri megatrendien välillä ovat näissä arvioissa melko pieniä. Erot muodostuvat kuitenkin varsin suuriksi vastaajien äänestyskäyttäytymisen mukaan. Perussuomalaisten kannattajien ja äänestämättä jättävien mielestä kyse-

lyssä esitetyt megatrendikuvaukset vastaavat melko tai erittäin huonosti omaa näkemystä, mikä poikkeaa selkeästi keskimääräisestä vastaajasta, varsinkin ekologisen jälleenrakennuksen osalta. Lähes puolet perussuomalaisten kannattajista on sitä mieltä, että kuvaus ekologisen jälleenrakennuksen kiireellisyydestä vastaa huonosti omaa näkemystä. Keskimääräisen vastaajan kohdalla vastaava luku on 20 prosenttia. Vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajien kohdalla megatrendikuvaukset puolestaan vastaavat näkemystä keskivertoa useammin.

Suomen eri alueilla melko yhtenäiset näkemykset megatrendeistä

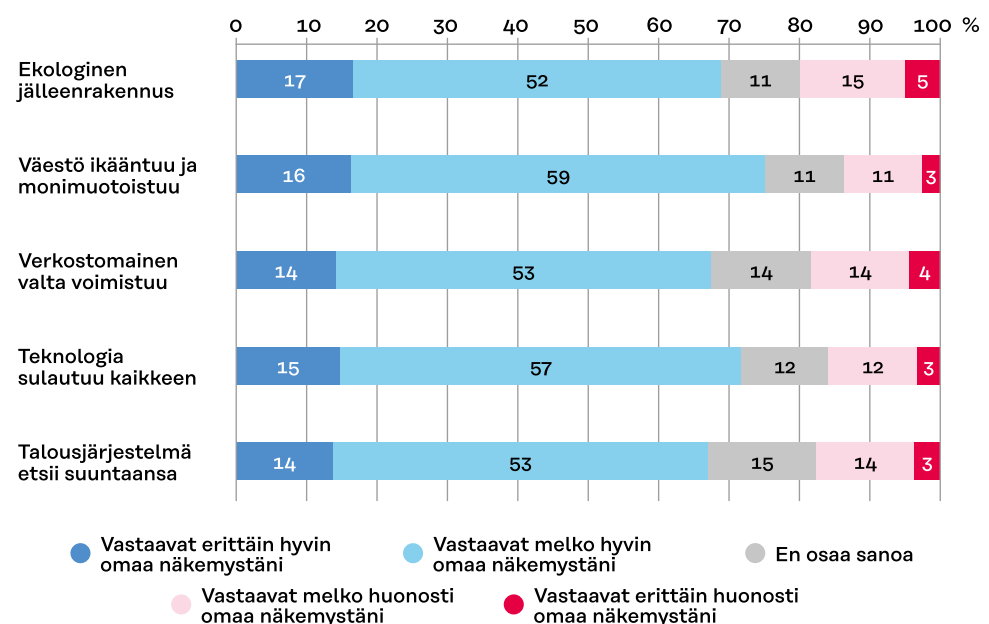
Kun tarkastellaan suuralueiden välillä olevia eroja näkemyksissä megatrendeistä, voidaan todeta, että megatrendit, väestöön liittyvää

megatrendiä lukuun ottamatta, tunnetaan pääkaupunkiseutu-Uusimaa-alueella hieman muita alueita paremmin. Megatrendien koetaan myös vaikuttavan omaan elämään hieman enemmän pääkaupunkiseutu-Uusimaalla kuin muilla alueilla, lukuun ottamatta ekologista kriisiä, johon liittyen tuloksissa ei ole merkittäviä suuralueiden välisiä eroja. Pohjois- ja Itä-Suomessa verkostomaisen vallan voimistuminen ja teknologian kehityskulut koetaan vaikuttavan vähemmän omaan elämään kuin muilla alueilla.

Kaiken kaikkiaan näkemykset megatrendeistä eivät kuitenkaan poikkea toisistaan niin suuresti, että se antaisi viitteitä tulevaisuuteen liittyvien näkemysten eriytymisestä Suomen eri suuralueiden välillä. Keskeiset alueelliset erot tuloksissa ovat maakuntien ja kuntatyyppien välillä.

Lisätietoa megatrendeihin liittyvistä vastauksista löytyy Sitran [Tulevaisuusbarometri-sivustolta](#).

Kuva 17. Kuinka hyvin mainitut kehityskulut vastaavat omaa näkemystäsi kehityksestä?

Megatrendit tarjoavat pohjan tulevaisuuskeskustelulle

Tulevaisuuksista voi olla monta mieltä. Sen sijaan tarvitsemme yhteistä ymmärrystä siitä, missä olemme tällä hetkellä ja minkälaiset muutokset vaikuttavat elämäämme pidemmällä aikavälillä. Megatrendit tarjoavat pohjan niin rakentavalle keskustelulle erilaisista tulevaisuuksista kuin yhteisen tulevaisuuden rakentamiselle. Muutosten vaikutuksista tai merkittävyydestä voidaan kuitenkin olla eri mieltä, minkä vuoksi on hyvä tunnistaa eroja näkemyksissä megatrendien suhteen.

Tulevaisuuskeskustelun kannalta on tarpeen ymmärtää, missä suurimmat näkemuserot ovat.

Tämänkertaisessa Tulevaisuusbarometrissa halusimme selvittää megatrendien tuntemisen ja vaikutuksen lisäksi myös sitä, kuinka hyvin kuvaukset megatrendeistä vastaavat suomalaisten käsitystä kehityskuluista. Megatrendien kuvaukset perustuvat sekä tilastotietoihin että useista eri lähteistä koostettuun kokonaiskuvaan tällä hetkellä meneillään olevista muutoksista. Yhteisen tulevaisuuskeskustelun kannalta on tärkeää ymmärtää, että joillekin muutokset eivät oletuttuja, ihmisillä on erilaisia kokemuksia vaikutusmahdollisuuksista ja jotkut ovat muutosten kuvauksista eri mieltä.

Tulosten perusteella megatrendien kohdalla merkittävimmät näkemuseroihin vaikuttavat tekijät ovat koulutus, ikä, äänestyskäyttäytyminen ja toimeentulo. Koulutus vaikuttaa erityisesti siihen, miten tuttuja megatrendit ovat: mitä korkeammin koulutettu, sen paremmin kokee tuntevansa megatrendit siten kuin kyselyssä on kuvattu. Ikä puolestaan vaikuttaa sekä kokemukseen megatrendien vaikutuksesta omaan elämään että näkemykseen omista vaikuttamismah-

dollisuuksista niihin. Mitä vanhempi vastaaja, sitä todennäköisempää on, että kokee megatrendien vaikutuksen ja omat vaikutusmahdollisuudet vähäisiksi. Samoin kokemus heikommasta toimeentulosta näkyy erityisesti heikompana vaikuttamisen mahdollisuutena.

Äänestyskäyttäytyminen näkyy erityisesti uskossa vaikutusmahdollisuuksiin eri kehityskulkujen suhteen ja siinä, kuinka hyvin ne vastaavat omaa käsitystä meneillään olevasta muutoksesta. Se, mitä puoluetta äänestäisi, vaikuttaa puolueesta riippuen: joidenkin puolueiden kannattajien kohdalla ero suomalaisten keskimääräiseen vastaukseen on vähäinen tai olematon, kun taas toisten puolueiden kannattajien kohdalla näkemuserot ovat merkittäviä. Puoluetustaakin enemmän vaikuttaa kuitenkin se, että äänestäisikö vastaaja vaaleissa vai ei.

Äänestämättä jättäminen vaikuttaa oikeastaan kaikkiin vastauksiin. He, jotka jättäisivät äänestämättä, kokevat megatrendit keskimääräistä vähemmän tutuiksi ja vähemmän omaan elämään vaikuttaviksi. He kokevat vähemmän vaikutusmahdollisuuksia megatrendeihin ja lisäksi kokevat megatrendit vähemmän omaa näkemystä vastaavaksi vastaajien keskiarvoon verrattuna. Äänestämättä jättävillä ”ei osaa sanoa” oli myös yleisemmin valittu vastausvaihtoehto kuin muilla vastaajilla.

Yhteisen tulevaisuuskeskustelun laajentamisen kannalta onkin tärkeää kiinnittää huomiota heihin, jotka jäävät tällä hetkellä tulevaisuuspohdintojen ulkopuolelle. Miten saadaan kaikkien ääni kuuluviin ja miten saadaan vahvistettua suomalaisten vaikutusmahdollisuuksia tulevaisuuteen? Miten tuodaan megatrendit ja kehityskulut ihmisten arjen tasolle ja viritetään keskustelua niiden vaikutuksista? Tulevaisuus tehdään yhdessä, ja sen tekemiseen osallistuvat päivittäisellä toiminnallaan myös he, jotka kokevat tällä hetkellä olevansa ulkona tulevaisuuspohdinnoista.

Lopuksi: Kiinnostuksesta tulevaisuuden tekemiseen

Suomalaisten laaja kiinnostus tulevaisuuteen ei ole muuttunut ainakaan viimeisen kahden vuoden aikana. Tämä antaa hyvän pohjan tulevaisuuskeskustelun laajentamiselle – suomalaiset kyllä pohtivat mielellään tulevaisuuksia. Haasteena ei siis niinkään ole kiinnostuksen puute vaan se, miten tuoda tulevaisuuspuhunnat arjen tasolle ja esimerkiksi osaksi vaalikeskusteluita.

Yksi hyvä esimerkki tulevaisuuskeskustelun laajentamisesta ovat valtioneuvoston kanslian yhteistyössä Erätauko-säätiön järjestämät tulevaisuusdialogit. Ne järjestetään osana tulevaisuusselontekotyötä ja niissä pyritään syventämään ymmärrystä sekä Suomen tulevaisuuden kannalta oleellisista kysymyksistä että eri taustoista tulevien ihmisten näkemyksistä tulevaisuuden suhteen.

Suomalaisilla on kiinnostuksen lisäksi vahva perususkos siihen, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa. Kun kysytään tarkemmin eri kehityskulkuihin vaikuttamisesta, usko mahdollisuuksiin on pienempi.

Megatrendeihin on jo määritelmällisesti tietenkin vaikea vaikuttaa, mutta monet erilaiset kehityskulut tunnutaan otettavan annettuna tai ei välttämättä tiedetä miten niihin vaikuttaa. Onkin kiinnostavaa, että ympäristöasioiden kohdalla vaikuttaminen tuntuu tutuimmalta – luultavasti siitä syystä, että nuo asiat ovat olleet otsikoissa ja keskusteluissa jo jonkin aikaa. Miten vaikuttamisen paikat ja mahdollisuudet saataisiin kansalaisille selvemmiksi myös esimerkiksi talouden, teknologian ja demokratian kehityksen suhteen?

Megatrendeihin liittyvissä näkemyksissä suurimmat erot erilaisten asuinpaikkojen

välillä eivät ole niinkään kaupunkien ja maaseudun välillä, vaan enemmän eroja näkyy pääkaupunkiseutu-Uusimaan ja taajaan asuttujen kuntien vastauksissa. Tästä herää kysymyksiä jatkopohdintaan: Millaisia vaikutuksia voi olla sillä, että pääkaupunkiseudulla asuvat kokevat omat vaikutusmahdollisuutensa megatrendeihin muita paremmaksi? Millaisilla toimilla voidaan vahvistaa kansalaisten kokemusta omista vaikutusmahdollisuuksista ja toimijuudesta?

Tulevaisuuteen vaikuttaminen edellyttää nykyisten näkemysten haastamista, toisenlaisten tulevaisuuksien kuvittelemista ja nykyhetken tekojen miettimistä (kts. Dufva ym. 2021). Kun onnistuu haastamaan omia tulevaisuusoletuksiaan ja hahmottamaan arjen tasolla, millainen tulevaisuus voisi parhaimmillaan olla, on myös helpompaa nähdä mahdollisuuksia ja innostavia tulevaisuuksia erilaisissa kehityskuluissa. Omaa tulevaisuusajatteluaan ja muutoksen tekemisen taitojaan voi harjoittaa esimerkiksi [Sitran Tulevaisuustaaajuus-työpajamenetelmällä](#).

Megatrendien perusteella voi sanoa, että tulevaisuus tulee olemaan toisenlainen. Niihin peilaten tärkeinä pidetyissä asioissa korostuu enemmän nykyhetken säilyttäminen kuin uuden luominen – halutaan säilyttää hyvinvointivaltio ja työpaikat. Reilu datan hyödyntäminen ja demokratian uudistaminen jäävät listan häntäpäähän. Kun ottaa huomioon nykyhetken haasteiden ja niiden vastaamiseksi tarvittavan muutoksen suuruuden, herää kysymys, onko meidän tarpeen pohtia muutosta myös arvojen ja ihanteiden tasolla? [Sitran Sivistyks+ hankkeessa](#) viritellään juuri tätä keskustelua sivistyksen kattoteeman alla.

Tulevaisuuden rakentaminen on jokapäiväinen teko. Tulevaisuusbarometrin avulla haluamme virittää keskustelua toivottavista ja innostavista tulevaisuuksista ei vain kuntavaaleja ajatellen vaan myös pidemmällä aikavälillä. Tasa-arvoinen ja turvallinen tulevaisuus ei synny itsestään. Kun

haluamme kehittää hyvinvointivaltiota, lisätä työllisyyttä, parantaa ympäristön tilaa, meidän pitää tehdä yhdessä töitä niiden eteen. Toivottavasti Tulevaisuusbarometrin tulokset innoittavat paitsi keskustelemaan toisenlaisista, toivottavista tulevaisuuksista myös toteuttamaan niitä yhdessä.

Lähteet

- Ahvenharju, S., Minkkinen, M., & Lalot, F. (2018). The five dimensions of Futures Consciousness. *Futures*, 104, 1-13.
- Ahvenharju, S., Lalot, F., Minkkinen, M., & Quiamzade, A. (2021). Individual futures consciousness: Psychology behind the five-dimensional Futures Consciousness scale. *Futures*, 128, 1-18.
- Avonius, M. & Kestilä-Kekkonen, E. (2018). Suomalaisten maltilliset ja kirjavat maahanmuuttoasenteet. *Yhteiskuntapolitiikka* 83:1, 84–95.
- Dufva, M. (2020). Megatrendit 2020. Sitran selvityksiä 162.
- Dufva, M., Hellström, E., Hietaniemi, T., Hämäläinen, T., Ikäheimo, H., Lähdemäki-Pekkinen, J., Poussa, L., Solovjew-Wartiovaara, A., Vataja, K., Wäyrynen, A. (2020). Megatrendit koronan valossa. Sitran selvityksiä 171.
- Dufva, M., Grabtchak, A., Ikäheimo, H., Lähdemäki-Pekkinen, J., Poussa, L. (2021). Vaikuta tulevaisuuteen. Haasta, kuvittele ja toimi. Sitran selvityksiä 174.
- Ellun Kanat (2020a). Rytmihäiriöbarometri 1/2020.
- Ellun Kanat (2020b). Rytmihäiriöbarometri 2/2020.
- Euroopan komissio (2020). The EU and the Coronavirus outbreak. Standard Eurobarometer 93. Summer 2020.
- Ipsos (2020). How Much Is the World Yearning for Change After the COVID-19 Crisis? Ipsos survey for the World Economic Forum.
- KAKS - Kunnallisan alan kehittämässätiö (2021). Kansalaiset tulevaisuudesta: Luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen paranee – asumisen hinta ja kuntatalous huolenaiheita.
- Miller, R. (2018). Transforming the future: anticipation in the 21st century (p. 300). Taylor & Francis.
- Sardar, Z. (2010). Welcome to postnormal times. *Futures*, 42(5), 435–444.
- Olavinen, O., Nieminen, H., Ilmoniemi, R. (2020). Koronakriisin havainnoista tarpeisiin ja ratkaisujen kehittämiseen. *Koronavastaus.fi-väliraportti 7.5.2020*.
- NayaDaya (2020). Suomi empatian silmin. Tutkimussarjan ensimmäinen osa: Kansalaisten tunteet ja osallisuus suhteessa Suomen itsenäisyyteen ja tulevaisuuteen.
- Polak, F. L. (1961). The image of the future; Enlightening the past, orientating the present, forecasting the future (translated by Elise Boulding) (2 vols). New York: Oceana / Leyden, Netherlands: A. W. Sythoff.
- Pouru, L., & Wilenius, M. (2018). Tulevaisuuslukutaito navigaatiiväliseenä kuudennessa aallossa: kuinka integroida tulevaisuus lukio-opetukseen? *Futura* 37 (2018): 3.
- THL 2020. Koronan riskiryhmiin kuuluvien määrä vaihtelee merkittävästi alueittain – voi vaikuttaa eroihin sairaalahoidon tarpeessa eri puolilla maata. <https://thl.fi/fi/-/koronan-riskiryhmiin-kuuluvien-maara-vaihtelee-merkittavasti-alueittain-voi-vaikuttaa-eroihin-sairalahoidon-tarpeessa-eri-puolilla-maata>. Luettu 1.3.2021
- Tilastokeskus, Väestörakenne. Luettu 28.2.2021
- Valtioneuvosto (2020). Kansalaispulsstin yhteenveto vuodesta 2020.
- Yle (2020). Hyvin sanottu: väestöä edustava kvantitatiivinen tutkimus.

Liite

Kyselylomake

Tulevaisuusbarometrilla tutkitaan kansalaisten tietoisuutta ja suhtautumista tulevaisuuteen ja tulevaisuuden erilaisiin kehityssuuntiin sekä niihin vaikuttamiseen. Tässä kyselyssä tulevaisuudella tarkoitetaan tulevien 10–20 vuoden aikana tapahtuvia asioita.

Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavasta väittämästä?

- Tulevaisuus kiinnostaa minua
- Meidän on mahdollista vaikuttaa siihen, millaiseksi tulevaisuus muodostuu
- Voin itse vaikuttaa siihen, millaiseksi oma tulevaisuuteni muodostuu
- Tiedän, millä keinoilla voin vaikuttaa tulevaisuuteen

[Asteikko: Täysin samaa mieltä - Jokseenkin samaa mieltä - En samaa enkä eri mieltä - Jokseenkin eri mieltä - Täysin eri meiltä - En osaa sanoa]

Millaisena näet tulevaisuuden? Valitse parhaiten omaa näkemystäsi kuvaava vaihtoehto.

- Pelottaa, näen siellä paljon uhkakuvia
- Odotan innolla, näen siellä paljon mahdollisuuksia
- Välillä pelottaa, välillä odotan innolla
- Ei kiinnosta, elän tätä päivää
- En osaa sanoa

Kuinka paljon korona on yleisesti ottaen vaikuttanut näkemykseesi tulevaisuudesta?

[Asteikko: Erittäin paljon - Paljon - Jonkin verran - Vain vähän - Ei lainkaan - En osaa sanoa]

Millaisena näet asuinkuntasi tulevaisuuden? Verrattuna nykyhetkeen, onko asuinkuntasi tulevaisuus mielestäsi...

[Asteikko: Paljon parempi - Parempi - Ei parempi eikä huonompi - Huonompi - Paljon huonompi - En osaa sanoa]

Miksi asuinkuntasi tulevaisuus on mielestäsi nykyhetkeä parempi / huonompi?

Millaisena näet Suomen tulevaisuuden? Verrattuna nykyhetkeen, onko Suomen tulevaisuus mielestäsi...

[Asteikko: Paljon parempi - Parempi - Ei parempi eikä huonompi - Huonompi - Paljon huonompi - En osaa sanoa]

Seuraavaksi kysytään laajoista tulevaisuuteen vaikuttavista kehityskuluista.

Ekologisella jälleenrakennuksella on kiire

Ekologinen kestävyyskriisi eli ilmastonmuutos, luontokato, resurssien ylikulutus sekä jäteongelma muuttaa merkittäväällä tavalla toimintaympäristöämme. Meillä on kasvava kiire ekologiselle jälleenrakennukselle, eli siirtymälle ympäristön tilaa ja ihmisten hyvinvointia parantavaan yhteiskuntaan.

Kuinka tuttuja edellä mainitut kehityskulut sinulle ovat?

[Asteikko: Erittäin tuttuja - Melko tuttuja - Vain vähän tuttuja - Eivät lainkaan tuttuja - En osaa sanoa]

Kuinka paljon edellä mainitut kehityskulut vaikuttavat omaan elämääsi?

[Asteikko: Erittäin paljon - Melko paljon - Vain vähän - Eivät lainkaan - En osaa sanoa]

Kuinka paljon voit mielestäsi itse vaikuttaa edellä mainittuihin kehityskuluihin?

[Asteikko: Erittäin paljon - Melko paljon - Vain vähän - En lainkaan - En osaa sanoa]

Kuinka hyvin edellä mainitut kehityskulut vastaavat omaa näkemystäsi kehityksestä?

[Asteikko: Vastaavat erittäin hyvin omaa näkemystäni - Vastaavat melko hyvin omaa näkemystäni - Vastaavat melko huonosti omaa näkemystäni - Vastaavat erittäin huonosti omaa näkemystäni - En osaa sanoa]

Miksi kehityskulut eivät vastaa omaa näkemystäsi?

VÄESTÖ IKÄÄNTYY JA MONIMUOTOISTUU

Suomalaiset on tulevaisuudessa entistä vaikeampi niputtaa yhteen ryhmään. Samalla vastakainasettelut eri ihmisryhmien välillä kasvavat. Väestörakenne muuttuu pidentyneiden elinikien ja alhaisen syntyvyyden takia. Väestö keskittyy maantieteellisesti. Paine muuttoliikkeisiin lisääntyy globaalisti, minkä vaikutukset saattavat näkyä Suomessakin.

Kuinka tuttuja edellä mainitut kehityskulut sinulle ovat?

[Asteikko: Erittäin tuttuja - Melko tuttuja - Vain vähän tuttuja - Eivät lainkaan tuttuja - En osaa sanoa]

Kuinka paljon edellä mainitut kehityskulut vaikuttavat omaan elämääsi?

[Asteikko: Erittäin paljon - Melko paljon - Vain vähän - Eivät lainkaan - En osaa sanoa]

Kuinka paljon voit mielestäsi itse vaikuttaa edellä mainittuihin kehityskuluihin?

[Asteikko: Erittäin paljon - Melko paljon - Vain vähän - En lainkaan - En osaa sanoa]

Kuinka hyvin edellä mainitut kehityskulut vastaavat omaa näkemystäsi kehityksestä?

[Asteikko: Vastaavat erittäin hyvin omaa näkemystäni - Vastaavat melko hyvin omaa näkemystäni - Vastaavat melko huonosti omaa näkemystäni - Vastaavat erittäin huonosti omaa näkemystäni - En osaa sanoa]

Miksi kehityskulut eivät vastaa omaa näkemystäsi?

VERKOSTOMAINEN VALTA VOIMISTUU

Maailman valtasuhteet ovat muutoksessa samoin kuin vallankäytön muodot. Demokratiaa haastavat vallan keskittämistä ja autoritäärisyyttä korostavat liikkeet ja johtajat. Valtioiden lisäksi myös muut toimijat, kuten yritykset, lobbaajat, ajatushautomot, kansainväliset instituutiot ja kaupungit ovat merkittävässä roolissa. Sosiaalinen media luo nopeasti eri asioita ajavia

liikkeitä. Valeinformaatiota ja mielipidevaikuttamista käytetään hämmennyksen ja eripurannan luomiseen.

Kuinka tuttuja edellä mainitut kehityskulut sinulle ovat?

[Asteikko: Erittäin tuttuja - Melko tuttuja - Vain vähän tuttuja - Eivät lainkaan tuttuja - En osaa sanoa]

Kuinka paljon edellä mainitut kehityskulut vaikuttavat omaan elämääsi?

[Asteikko: Erittäin paljon - Melko paljon - Vain vähän - Eivät lainkaan - En osaa sanoa]

Kuinka paljon voit mielestäsi itse vaikuttaa edellä mainittuihin kehityskuluihin?

[Asteikko: Erittäin paljon - Melko paljon - Vain vähän - En lainkaan - En osaa sanoa]

Kuinka hyvin edellä mainitut kehityskulut vastaavat omaa näkemystäsi kehityksestä?

[Asteikko: Vastaavat erittäin hyvin omaa näkemystäni - Vastaavat melko hyvin omaa näkemystäni - Vastaavat melko huonosti omaa näkemystäni - Vastaavat erittäin huonosti omaa näkemystäni - En osaa sanoa]

Miksi kehityskulut eivät vastaa omaa näkemystäsi?

TEKNOLOGIA SULAUTUU KAIKKEEN

Teknologia vaikuttaa enenevässä määrin ihmisten arkipäivään ja yhteiskunnan rakenteisiin. Varsinkin digitalisaatio kehittyy nopeasti ja uusia järjestelmiä otetaan koko ajan käyttöön. Tekoälyn, 5G:n sekä geeniteknikan kaltaiset teknologiat herättävät paljon toivoa erilaisten ongelmien ratkaisemisesta. Samalla on herännyt huolia digitaalisesta eriarvoisuudesta, datan käytön eettisyydestä ja uusien teknologioiden riskeistä.

Kuinka tuttuja edellä mainitut kehityskulut sinulle ovat?

[Asteikko: Erittäin tuttuja - Melko tuttuja - Vain vähän tuttuja - Eivät lainkaan tuttuja - En osaa sanoa]

Kuinka paljon edellä mainitut kehityskulut vaikuttavat omaan elämääsi?

[Asteikko: Erittäin paljon - Melko paljon - Vain vähän - Eivät lainkaan - En osaa sanoa]

Kuinka paljon voit mielestäsi itse vaikuttaa edellä mainittuihin kehityskuluihin?

[Asteikko: Erittäin paljon - Melko paljon - Vain vähän - En lainkaan - En osaa sanoa]

Kuinka hyvin edellä mainitut kehityskulut vastaavat omaa näkemystäsi kehityksestä?

[Asteikko: Vastaavat erittäin hyvin omaa näkemystäni - Vastaavat melko hyvin omaa näkemystäni - Vastaavat melko huonosti omaa näkemystäni - Vastaavat erittäin huonosti omaa näkemystäni - En osaa sanoa]

Miksi kehityskulut eivät vastaa omaa näkemystäsi?

TALOUSJÄRJESTELMÄ ETSII SUUNTAANSA

Talouteen kohdistuu yhä voimakkaampia muutospaineita johtuen erityisesti eriarvoisuuden kasvusta ja ekologisesta kestävyyskriisistä. Vauraus keskittyy, talouskasvu tapahtuu maapallon kustannuksella ja talous ei tuota hyvinvointia entiseen malliin. Uudistamisen tarpeesta on kasvava yksimielisyys, mutta näkemykset sen laajuudesta vaihtelevat.

Kuinka tuttuja edellä mainitut kehityskulut sinulle ovat?

[Asteikko: Erittäin tuttuja - Melko tuttuja - Vain vähän tuttuja - Eivät lainkaan tuttuja - En osaa sanoa]

Kuinka paljon edellä mainitut kehityskulut vaikuttavat omaan elämääsi?

[Asteikko: Erittäin paljon - Melko paljon - Vain vähän - Eivät lainkaan - En osaa sanoa]

Kuinka paljon voit mielestäsi itse vaikuttaa edellä mainittuihin kehityskuluihin?

[Asteikko: Erittäin paljon - Melko paljon - Vain vähän - En lainkaan - En osaa sanoa]

Kuinka hyvin edellä mainitut kehityskulut vastaavat omaa näkemystäsi kehityksestä?

[Asteikko: Vastaavat erittäin hyvin omaa näkemystäni - Vastaavat melko hyvin omaa näkemystäni - Vastaavat melko huonosti omaa näkemystäni - Vastaavat erittäin huonosti omaa näkemystäni - En osaa sanoa]

Miksi kehityskulut eivät vastaa omaa näkemystäsi?

Mitkä seuraavista asioista haluaisit nähdä toteutuvan seuraavien 10 vuoden aikana?

- Voit valita enintään viisi asiaa. [Listaus esitetty satunnaisessa järjestyksessä vastaajille]
- Ilmaston lämpeneminen saadaan pidettyä alle 1,5-celsiusasteen kasvussa
- Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen saadaan pysäytettyä
- Jätteiden määrän kasvu saadaan pysäytettyä
- Tasa-arvo on Suomessa vahvaa
- Vastakkainasettelu suomalaisten parissa vähenee
- Ihmisten luottamus toisiinsa ja viranomaisiin on vahvaa
- Hyvinvointivaltio Suomessa saadaan säilytettyä
- Löydämme uusia, demokraattisia tapoja toimia ja tulla kuulluksi
- Teknologian hyödyt jakautuvat tasaisesti ja tasa-arvoisesti
- Datan hyödyntäminen on reilua ja läpinäkyvää ja ihmiset luottavat digitaalisiin palveluihin
- Vauraus jakautuu reilusti ihmisten kesken
- Työpaikkoja syntyy lisää ja kaikille löytyy töitä
- Talousjärjestelmää uudistetaan ympäristön kannalta kestäväksi
- Julkinen talous saadaan tasapainoon ja velan ottamista hillittyä
- Pandemioihin osataan tulevaisuudessa varautua
- Maakuntani on elinvoimainen
- Muu, mikä _____?
- Ei mikään
- En osaa sanoa

Mitkä seuraavista asioista ovat tärkeimpiä miettiessäsi ketä äänestät seuraavissa kuntavaaleissa?

- Voit valita enintään viisi asiaa. [Listaus esitetty satunnaisessa järjestyksessä vastaajille]
- Ilmaston lämpeneminen saadaan pidettyä alle 1,5-celsiusasteen kasvussa
- Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen saadaan pysäytettyä
- Jätteiden määrän kasvu saadaan pysäytettyä
- Tasa-arvo on Suomessa vahvaa
- Vastakkainasettelu suomalaisten parissa vähenee
- Ihmisten luottamus toisiinsa ja viranomaisiin on vahvaa
- Hyvinvointivaltio Suomessa saadaan säilytettyä
- Löydämme uusia, demokraattisia tapoja toimia ja tulla kuulluksi
- Teknologian hyödyt jakautuvat tasaisesti ja tasa-arvoisesti
- Datan hyödyntäminen on reilua ja läpinäkyvää ja ihmiset luottavat digitaalisiin palveluihin
- Vauraus jakautuu reilusti ihmisten kesken
- Työpaikkoja syntyy lisää ja kaikille löytyy töitä
- Talousjärjestelmää uudistetaan ympäristön kannalta kestäväksi
- Julkinen talous saadaan tasapainoon ja velan ottamista hillittyä
- Pandemioihin osataan tulevaisuudessa varautua
- Maakuntani on elinvoimainen
- Muu, mikä _____?
- Ei mikään
- En osaa sanoa

Millä adjektiiveilla kuvaisit toivottavaa tulevaisuutta asuinkunnassasi?

Voit kirjoittaa useita adjektiiveja. Adjektiivi on laatusana, joka vastaa kysymykseen millainen?

Millä adjektiiveilla kuvaisit Suomen toivottavaa tulevaisuutta?

Voit kirjoittaa useita adjektiiveja. Adjektiivi on laatusana, joka vastaa kysymykseen millainen?

Jos eduskuntavaalit järjestettäisiin nyt, niin minkä puolueen tai muun ryhmittymän ehdokasta äänestäisit?

- Kansallinen Kokoomus - KOK
- Kristillisdemokraatit - KD
- Liike Nyt
- Perussuomalaiset - PS
- Ruotsalainen Kansanpuolue - RKP
- Suomen Keskusta - KESK
- Suomen Sosialidemokraattinen puolue - SDP
- Vasemmistoliitto - VAS
- Vihreä Liitto - VIHR
- Joku muu puolue tai ryhmittymä
- En äänestäisi
- En halua sanoa
- En osaa sanoa

Kirjoittajista

Mikko Dufva on Sitran tulevaisuusasiantuntija. Hän tarkastelee työkseen tulevaisuuden kehityskulkuja, niiden välisiä jännitteitä ja tulevaisuuteen liittyviä mielikuvia. Lisäksi hän pyrkii tunnistamaan ei-ilmeisiä, mutta tulevaisuuden kannalta merkittäviä asioita. Mikolla on laaja kokemus ennakoinnista ja hän on väitellyt tekniikan tohtoriksi tulevaisuutta koskevan tiedon tuottamisesta ja systeemisestä ennakoinnista.

Christopher Rowley on Sitran ennakoinnin asiantuntija. Hän kehittää Sitran tulevaisuustyötä ja tarkastelee pitkän aikavälin yhteiskunnallisia muutosilmiöitä. Juuri nyt hän työskentelee varsinkin talouden, teknologian ja turvallisuuden tulevaisuuden parissa. Christopheria kiinnostaa erityisesti ennakoinnin vaikuttavuus, monimuotoisuus ja inklusiivisuus.

Katri Vataja on Sitran ennakointi- ja strategiajohtaja. Hän vastaa ennakointitoiminnosta, jonka tehtävänä on tuottaa tulevaisuustietoa yhteiskunnallisella ennakoinnilla ja analyysillä sekä vahvistaa ihmisten tulevaisuusajattelua ja kykyä vaikuttaa tulevaisuuden kehityssuuntiin. Lisäksi Katri johtaa Sitran strategiatyötä ja vaikuttavuuden arviointia.

SITRA

SITRAN SELVITYKSIÄ 184

Sitran selvityksiä -sarjassa julkaistaan Sitran tulevaisuustyön ja kokeilujen tuloksia.

ISBN 978-952-347-220-4 (PDF) www.sitra.fi

SITRA.FI

Itämerenkatu 11–13

PL 160

00181 Helsinki

Puh. 0294 618 991

 @SitraFund